

MASTER I INFORMATIONSFORVALTNING OG RECORDS MANAGEMENT

AALBORG UNIVERSITET

Analyse af
kommunale
arkivaliers
tilgængelighed

2014

Af Heidi Pfeffer og Andreas Bille Brahe

Vejleder Bente Jensen

ANTAL ENHEDER: 117.429

”Hackere kunne trænge ind i strengt bevogtede computere og hente informationer ud af dem, men det var kun mennesker af kød og blod, der vidste, hvad der skulle hentes ud, og som kunne afgøre, hvad der var brugbart blandt de enorme mængder af informationer”

Haruki Murakami, 1Q84

Indhold

Abstract	4
Indledning.....	4
Problemformulering	5
Opgavedesign	6
Forskningsoversigt.....	7
Begrebsdefinitioner.....	9
Tilgængelighed.....	9
Arkivloven	11
Metode og empiri.....	13
Kortlægning	13
Kortlægning af de kommunale arkivalier	16
Arkivernes lovmæssige rammer	18
Kortlægningens forudsætninger.....	19
Undersøgelse af situationen for de kommunale arkivalier	24
Resultatet af spørgeskemaundersøgelsen	25
Kulturarv og ABM-samarbejde.....	29
Det danske ABM-samarbejde	34
Den fysiske og elektroniske kulturarvs tilgængelighed	36
Sammenfatning	39
Tilgængelighed og formidling.....	40
Hvem er målet for formidlingen?	41
Er formidling tilgængelighed?	43
Sammenfatning	46

Diskussion.....	47
Gennemgang af afhandlingens resultater	47
Konklusion	51
Perspektivering.....	52
Bibliografi	55
Bilag 1 Spørgeskema	63
Bilag 2 Kortlægning af opgavevaretagelse hos de enkelte § 7-arkiver	64

Abstract

This Master's thesis sets out to analyze access to the holdings of Danish municipal archives. The study, mapping the actual landscape of the municipal archives, shows that there is no clear or unified strategy for providing standardized access to the archival collections. The survey of 25 municipal archives reveals a great variety of solutions pointing in many different directions. The thesis argues that the municipal archives are an important part of the Danish cultural heritage and actively providing access to them should be considered an obligation of the archives. Inspiration for solutions should be sought both in the current LMA initiative (a partnership between libraries, museums and archives) and in international standards of registration and data exchange. Targeted dissemination of municipal archives is a good example of how access can be increased for a wider section of the public. Without a common strategy for description and registration, the task of providing better access to the municipal archives is impossible. The lack of access is a democratic problem for the public and a big drawback for the archives.

Indledning

Denne masterafhandling undersøger de kommunale arkivaliers tilgængelighed og hvordan den kan indgå i en nytænkning af praksis i den danske arkivverden.

Inden for kommunalt selvstyre er der en lang tradition for stor frihed i den administrative arkivdannelse. Kommunerne kan dermed være medbestemmende omkring omfanget af det historiske ansvar, som de ønsker at tage for bevaringen af de kommunale arkivalier.

De kommunale arkivalier kan have stor betydning for den enkelte borger, som dette eksempel viser: Den danske økonom og it-specialist Lisbeth Zornig Andersen kommer fra en socialt belastet familie på Lolland, hvor vold og misbrugsproblemer var hverdag, og hun fortalte åbent om sin opvækst i bogen *"Zornig – vrede er mit mellemnavn"*, som udkom i 2011. Bogen fik meget stor opmærksomhed i medierne, fordi den satte fokus på misbrugte børns vilkår. Bogen bygger bl.a. på den aktindsigt i sin børnesag, som Lisbeth Zornig

Andersen fik af Lolland Stadsarkiv. Dokumenter fra børnesagen blev gengivet i bogen, og de spiller en væsentlig rolle i forfatterens forståelse af sin barndom.

Lisbeth Zornig Andersens børnesag var heldigvis både bevaret og registreret, og gengivelsen i bogen medførte en del henvendelser til Lolland Stadsarkiv fra borgere, der ligeledes ønskede adgang til deres egne børnesager. Ønsket om adgang til sagerne kunne desværre ikke altid opfyldes. Der var nemlig ikke bevaret en børnesag på alle borgere, der ønskede aktindsigt, da Statens Arkivers regler om kassation havde medført, at sagerne var kasserede. Lolland Stadsarkiv har derfor som en konsekvens heraf ændret sin praksis og har valgt at merbevare alle børnesager og registrere dem i registreringsdatabasen Starbas, som er søgbar via arkivets website.

De kommunale arkivalier, der bevares, skal være til rådighed for eftertiden, og kan derved være med til at dokumentere kommunernes bidrag til den danske kulturarv. Arkivalierne skal også være ordnede og registrerede, så de kan søges frem og stilles til rådighed for offentligheden. Samlet set skal arkivalierne være tilgængelige.

Tilgængeligheden til de kommunale arkivalier er ydermere vigtigt, fordi den styrker demokratiet ved at give øget åbenhed og gennemsigtighed i den offentlige forvaltning.

Der eksisterer ikke noget samlet sted, hvor offentligheden eller borgerne kan få overblik over, hvor de kommunale arkivalier findes, er registreret, eller hvor man skal henvende sig for at søge om tilladelse til at se dem. Kommunerne er delt imellem at bruge Statens Arkiver som arkiv eller at oprette deres egne offentlige arkiver. Uanset hvilken løsning, som kommunerne vælger, er der meget lidt i arkivloven, der dikterer, hvordan registrering og tilgængelighed skal foregå.

Problemformulering

På baggrund af ovenstående rids af den aktuelle situation for de kommunale arkivalier, vil der i denne masterafhandling blive foretaget en undersøgelse af det kommunale

arkivlandskab med henblik på at afdække betydningen af de kommunale arkivaliers tilgængelighed. Det sker ved at undersøge tre spørgsmål:

- Hvordan kan en kortlægning og undersøgelse af det kommunale arkivlandskab vise, hvad der påvirker arkivdannelsen og dermed registrering og tilgængelighed af de kommunale arkivalier?
- Hvilken betydning kan kulturarvsbegrebet og ABM-samarbejdet have for de kommunale arkivaliers tilgængelighed?
- Hvordan kan en afklaring af forskellene på tilgængelighed og formidling samt et bevidst valg om at formidle de kommunale arkivalier øge offentlighedens udbytte af disse?

Opgavedesign

Masterafhandlingen indledes med at fastlægge to vigtige grundanskuelser, der er af afgørende betydning for at forstå og diskutere tilgængeligheden til de kommunale arkivalier. Først afdækkes begrebet tilgængelighed for at nå frem til en klar forståelse af, hvilken definition, der anvendes i afhandlingen. Derefter gennemgås den danske arkivlov med fokus på netop tilgængelighed i denne afhandlings kontekst.

For at svare på problemformuleringens spørgsmål vil de aktuelle forhold blive kortlagt via en spørgeskemaundersøgelse blandt omkring halvdelen af landets § 7-arkiver. Formålet er at opnå en forståelse for, hvordan de danske arkiver, primært med fokus på § 7-arkiverne, forholder sig til tilgængelighed til de kommunale arkivalier. Derefter analyseres de formelle rammer, som de kommunale arkivaliers tilgængelighed er en del af.

Et øget samarbejde mellem arkiver, biblioteker og museer (ABM-samarbejde) og den nationale debat om kulturarven vil blive undersøgt for at se, hvordan de kommunale arkivalier passer ind, samt hvilke udfordringer, der er. Divergerende holdninger til formidling og tilgængelighed har også betydning for de kommunale arkivalier og et bevidst valg om at formidle de kommunale arkivalier undersøges nærmere i afhandlingens afsnit om tilgængelighed og formidling.

Norge og Sverige er lande, der både på arkivområdet og det kommunale område er nogenlunde sammenlignelige med Danmark, og derfor vil forholdene i disse lande blive inddraget de steder i afhandlingen, hvor det er relevant. Dernæst vil analysens resultater blive diskuteret, og der konkluderes på afhandlingen. Afslutningsvis vil afhandlingens pointer blive yderligere perspektiveret og operationaliseret.

Forskningsoversigt

Til fastlæggelse af de forskellige begreber, som anvendes i afhandlingen, er den amerikanske arkivar Richard Pearce-Moses "A Glossary of Archival and Records Terminology" anvendt sammen med Arkivloven. Pearce-Moses glossary er valgt frem for at benytte de tilsvarende definitioner af arkivfaglige termer, der anvendes i eksempelvis ISO-standard 15489 "Information, documentation - records management", hvor begrebet access udelukkende omhandler adgang til it-systemer. For at skabe et empirisk overblik over den aktuelle tilgængelighed til de danske kommunale arkivalier er de årlige afrapporteringer fra Statens Arkiver anvendt sammen med informationer, som kan udledes fra kommunale websites og Statens Arkivers Kommunearkiv-udvalgs (K-udvalget) "Kortlægning af opgavevaretagelse hos de enkelte § 7-arkiver" (bilag 2).

I forbindelse med afhandlingens tre diskuterende temaer: de formelle rammer omkring de kommunale arkivaliers tilgængelighed, holdninger til begrebet kulturarv og et øget samarbejde mellem arkiver, biblioteker og museer, samt diskussionen af forskellene mellem formidling og tilgængelighed, er der anvendt litteratur, der primært befinder sig i to kategorier:

- Love, bekendtgørelser, vejledninger, rapporter, standarder, nationale strategier og andet, som på et overordnet niveau regulerer og sætter rammer for arkivaliernes tilgængelighed.
- Diskuterende tekster, der forholder sig til emner som ABM-samarbejder, formidling af arkivalier og digitalisering af disse.

Det har ikke været muligt at identificere egentlig forskning inden for afhandlingens problemfelt omkring tilgængeligheden til de kommunale arkivalier. Derfor undersøges de formelle og regulerende rammer, som f.eks. Arkivloven, Offentlighedsloven og Forvaltningsloven, for derigennem at opnå en forståelse af de kommunale arkivaliers tilgængelighed.

Samtidig er danske, svenske og norske digitaliseringsstrategier, rapporter om digitalisering, ABM-samarbejde og kulturarv inddraget, hvor det har været relevant at sammenligne danske forhold med de to landes, for at opnå viden om den faglige udvikling dér. På den måde er der opnået et overordnet overblik over de danske forhold på tilgængelighedsområdet samtidig med, at der er opnået viden om norske og svenske forhold. Ulempen ved denne type litteratur er imidlertid, at strategier, som kan sammenlignes med langsigtet planlægning, der skal føre til eller hen mod et mål, ikke nødvendigvis gennemføres fuldt ud. Rapporter kan også pege på problemområder, uden at dette medfører forandringer eller forbedringer. Fordelen ved at studere strategier og rapporter er imidlertid, at de giver et godt overblik over aktuelle tendenser og strømninger og således giver en solid basisviden.

Der findes en nordisk tradition inden for formidlingsdiskussionen på arkivområdet, og derfor er der ud over danske tekster også inddraget norsk og svensk litteratur, der belyser problemfeltet omkring forståelsen af tilgængelighed og formidling på arkiver. Denne del af litteraturen er i høj grad diskuterende og programmatisk, og formålet for nogle af forfatterne har været at udvide den arkivalske tilgængeliggørelse til også at omfatte en egentlig formidling eller målrettet kommunikation. Først hvis det sker, kan man i den kontekst tale om, at arkivalierne i realiteten er tilgængelige for brugerne.

Den anvendte litteratur kan overordnet karakteriseres som rapporterende og konstaterende. Det har som konsekvens, at det - ud over den ovennævnte formidlingsdiskussion - er vanskeligt at finde steder i litteraturen, hvor det er muligt at gennemføre en diskussion eller være uenig i en fremsat teori om afhandlingens emne.

Begrebsdefinitioner

I afhandlingen anvendes begrebet arkivalier som en oversættelse af begrebet *records*, således som det omtales af Richard Pearce-Moses (Pearce-Moses, 2005, s. 326-327):

1. *A written or printed work of a legal or official nature that may be used as evidence or proof; a document.*
2. *Data or information that has been fixed on some medium; that has content, context, and structure; and that is used as an extension of human memory or to demonstrate accountability.*
3. *Data or information in a fixed form that is created or received in the course of individual or institutional activity and set aside (preserved) as evidence of that activity for future reference.*

På baggrund af denne definitioners tre betydninger forstås "kommunale arkivalier" som udtryk for dokumentation skabt af kommunerne, uanset om den findes i protokoller, i sagsmapper, som enkeltstående dokumenter eller kun eksisterer som elektroniske spor i it-systemer.

Tilgængelighed

Tilgængelighed betyder i daglig tale, at det er muligt at komme til noget, og det er det helt centrale begreb for denne afhandling. International Council on Archives (ICA) skriver i "Principles of Access to Archives": *"Access is the availability of records for consultation as a result both of legal authorization and the existence of finding aids."*

Den første del: *"[...] as a result both of legal authorization"* varetages og reguleres af den danske Arkivlov med tilhørende bekendtgørelser og beskrives dér meget udførlig. Den anden del: *"[...] and the existence of finding aids"* omhandler tilstedeværelsen af søgeredskaber og er ikke en nævnt nogle steder i den danske Arkivlov. Begrebet tilgængelighed har dermed flere betydninger.

På engelsk modsvarer begrebet "Access" det danske begreb "tilgængelighed". I (Pearce-Moses, 2005, s. 2) defineres "Access" således:

1. *The ability to locate relevant information through the use of catalogs, indexes, finding aids, or other tools.*
2. *The permission to locate and retrieve information for use (consultation or reference) within legally established restrictions of privacy, confidentiality, and security clearance.*
3. *Computing. The physical processes of retrieving information from storage media.*

Bemærk den tredje betydning af "Access". Her beskriver "Access" umiddelbart som en simpel, maskinel proces, der gør det muligt at tilgå data lagret på et givent medium. Denne betydning kan udvides til også at beskrive processen at tilgå informationer i it-arkivalier eller såkaldte systemuafhængige arkiveringsversioner (Bekendtgørelse om arkiveringsversioner, 2010).

Et andet nært beslægtet begreb: "Accessibility" defineres således (Pearce-Moses, 2005, s. 3): "The characteristic of being easily reached or used with a minimum of barriers.". Det bemærkes i en note, at "Accessibility" oftest bruges i forbindelse med begrænsninger og forholdsregler, der har med handicapvenlige forhold at gøre. I denne afhandling vil denne betydning ikke være relevant.

På baggrund af ovenstående definitioner er tre centrale anvendelser af begrebet tilgængelighed identificeret:

- 1) Retten til at tilgå arkivalierne (reguleret i Arkivloven).
- 2) Muligheden for at fremsøge og lokalisere arkivalier (problematikken for denne afhandling).
- 3) Processen med at tilgå it-arkivalier (dækkes ikke i denne afhandling).

Den første betydning af tilgængelighed handler om borgernes eller offentlighedens rettigheder og er reguleret i Arkivloven. Alle i samfundet har ret til at se arkivalier efter en vis periode, typisk 20 år, med mindre andet er fastsat. Denne periode er fastsat af hensyn til borgerne eller offentligheden, da den samtidig beskytter mod, at uretmæssige parter kan

tilgå personfølsomme data om andre. Arkivalier kan desuden have begrænset adgang af hensyn til statens sikkerhed.

Den anden betydning af tilgængelighed handler også om borgerne eller offentligheden. Uden hjælpemidler til at fremsøge arkivalier kan det være svært eller endda umuligt at vide, hvor og hvordan disse kan tilgås.

Tredje og sidste betydning af tilgængelighed handler om, hvordan data hentes og formidles i it-arkivalier. Disse arkivalier er i deres fysiske form ikke umiddelbart tilgængelige og kræver derfor tekniske foranstaltninger for at kunne tilgås.

Igennem hele afhandlingen er det dermed, med mindre andet angives, tilgængelighed i betydningen: *"Muligheden for at fremsøge og lokalisere arkivalier"*, der som standard bliver anvendt.

Sideløbende med disse betydninger af tilgængelighed er der andre potentielle problemstillinger i forbindelse med arkivaliers tilgængelighed, som f.eks. den fysiske fremskaffelse af arkivalierne og den eventuelle ekspeditionstid. Disse emner er heller ikke en del af denne afhandling, og behandles derfor ikke.

I afhandlingens kontekst skelnes der ikke mellem begreberne tilgængelighed og tilgængeliggørelse.

Arkivloven

Offentlige arkivalier skabes løbende af myndighederne i staten, regionerne og i kommunerne. Arkivalierne antager mange former og kan være enhver form for dokumentation, der kan indeholde informationer. Arkivalierne opbevares i administrationen eller af myndigheden, så længe der er administrativt brug for dem. Efter en nærmere fastsat periode skal de gøres tilgængelige for offentligheden ifølge regler for tilgængelighed, beskrevet i Arkivloven. Oftest varetages dette ved, at myndighederne rent fysisk overdrager arkivalierne til arkiverne.

Herunder gennemgås Arkivloven og Arkivbekendtgørelsen, og de analyseres med henblik på at udtrække de steder, hvor krav om tilgængelighed nævnes, for at se nøjere på, hvad begrebet dækker over i Arkivloven.

I Arkivloven (Bekendtgørelse af arkivloven, 2007) § 4 og § 7 beskrives hhv. Statens Arkiver og kommunernes/regionernes formål med at drive et arkiv. Formålene er i det store hele de samme. Der er tre små afvigelser, der har med vejledning og forskning at gøre.

Det centrale er § 4 og § 7's stk. 3 og 4, som siger:

- 4) at stille arkivalier til rådighed for borgere og myndigheder, herunder til forskningsformål, samt
- 5) at vejlede borgere og myndigheder i benyttelse af arkivalier.

Disse to stykker angiver, at der foreligger en forpligtelse til at gøre det muligt at komme til arkivalierne, men der angives ikke, hvordan dette skal ske.

Kapitel 6-10 (§§ 22-43) handler om tilgængelighedsreglerne for arkivalierne, herunder hvilke regler, der gælder for hvilke arkivaliers tilgængelighed og hvilke regler, der gælder for at søge om tilladelse til at se disse, uanset om de er beskyttet af f.eks. Lov om behandling af personoplysninger (Justitsministeriet, 2000).

I § 55 henvises til Arkivbekendtgørelsen (Bekendtgørelse om offentlige arkivalier og om offentlige arkivers virksomhed (Arkivbekendtgørelsen), 2003), hvor der vedrørende tilgængelighed blot omtales regler for tilgængeligheden til offentlige arkivalier, der *"ikke umiddelbart"* er tilgængelige. Dog gentages der i § 1 fra Arkivloven: Ved arkivmæssigt hensyn skal blandt andet forstås, at *"[...]arkivalier kan stilles til rådighed for myndigheder og offentlighed, samt anvendes til forskningsformål [...]"*. De to lovtekster behandler ikke konkret emnet om at gøre samlingerne søgbare, og hvordan det skal foregå.

Metode og empiri

I afhandlingen anvendes den induktive metode, hvor almen viden og en empirisk undersøgelse af tilgængeligheden til de kommunale arkivalier er i centrum. Der er ikke fundet litteratur, der kan give et samlet billede af denne tilgængelighed og heller ingen anvendelige teorier herom. Den empiriske undersøgelse anvendes derfor til at skabe et aktuelt overblik over tendenser i arkivsituationen i samtlige 98 danske kommuner med fokus på den fysiske placering af arkivalierne, tilgængeligheden af disse og de organisatoriske rammer for § 7-arkiverne.

Ud over den empiriske analyse anvendes forskellige typer af skriftlige kilder som lovttekster, rapporter, vejledninger, strategier, årsberetninger, artikler, kronikker og debatindlæg. På grundlag af de anvendte kilder vil der i diskussionsafsnittet blive fremsat et bud på årsagerne til, at tilgængeligheden til de kommunale arkivalier er som den er.

I afhandlingen er der foretaget enkelte fravalg. Den empiriske undersøgelse er bevidst gjort så præcis og fokuseret som muligt, da et af formålene med at indhente disse oplysninger er at få et konkret og anvendeligt billede af nogle få punkter af betydning for afhandlingens problemformulering. Det har ikke ligget inden for afhandlingens rammer at gennemføre interviews med § 7-arkiverne eller beslutningstagere hos Statens Arkiver. Det er af samme årsag fravalgt at inddrage interviews med Organisationen Danske Arkiver (ODA), Sammenslutningen af Lokalarkiver (SLA), K-udvalget og Kommunernes Landsforening. Uddybende interviews kunne dog have givet en kvalitativ dimension til analysen, og kunne muligvis have afdækket yderligere problemfelter.

Kortlægning

For at kunne kortlægge de kommunale arkivaliers tilgængelighed er der indsamlet informationer om § 7-arkiverne gennem rapporter og årsrapporter fra Statens Arkiver. Dertil er der indhentet informationer fra følgende interesseorganisationers websites: Organisationen Danske Arkiver (ODA), Netværket Elektronisk Arkivering (NEA), Sammenslutningen af Lokalarkiver (SLA) og Kommunal Digital Arkivering (KOMDA). Der er foretaget opslag på flere § 7-arkivers eller kommuners hjemmesider samt i databasen Daisy

hos Statens Arkiver. K-udvalgets egen kortlægningsliste, "Kortlægning af opgavevaretagelse hos de enkelte § 7-arkiver", er også medtaget i undersøgelsen. Hertil er en række § 7-arkiver blevet stillet otte konkrete spørgsmål, der gennemgås i en spørgeskemaundersøgelse (se bilag 1).

Det var ønsket at indsamle helt nye data fra § 7-arkiverne vedrørende deres arkivalier, men det har ikke været muligt at indhente svar fra alle § 7-arkiver i Danmark. Chancen bød sig imidlertid, da ODAs årsmøde i oktober 2013 kunne benyttes til at spørge alle de deltagende arkiver. Fordelen ved den direkte kontakt var at kunne nå relativt mange § 7-arkiver på kort tid, og ved personlig kontakt med respondenterne øgedes muligheden for en høj svarprocent. ODA har 52 medlemmer, og af disse var 31 tilstede på årsmødet. To af de tilstedeværende arkiver (Køge og Ringsted) repræsenterede kommuner uden § 7-arkiv og et medlemsarkiv (Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv) repræsenterede en specialsamling. Disse tre arkiver besvarede også undersøgelsen, men i kortlægningen ses bort fra disse, da svarene ikke omhandler kommunale arkivalier, og derfor ikke er relevante.

Efterfølgende har SLA-medlemmet Historisk Arkiv for Haderslev Kommune og ODA-medlemmet Lolland Stadsarkiv, der ikke var til stede på årsmødet, også besvaret undersøgelsen. Dermed er der opnået besvarelser fra 25 § 7-arkiver, hvilket giver spørgeskemaundersøgelsen en besvarelsesprocent på 89 %. Ifølge K-udvalgets egen kortlægning er der i dag 51 § 7-arkiver, og undersøgelsens svar repræsenterer således i alt 49 % af arkiverne (se bilag 2). Ifølge de fremskaffede oplysninger, er der tre medlemmer af SLA, der er § 7-arkiver. Dermed er der også indhentet besvarelse fra et af disse arkiver.

Det primære formål med undersøgelsen var at få helt friske svar på centrale problemstillinger i forhold til afhandlingen, og da der ikke findes en opdateret liste på disse områder, har det været nødvendigt at indhente oplysningerne selv. Da der er opnået en besvarelsesprocent på 49 % kan resultaterne ikke siges at være 100 % dækkende, som en fuldstændig kortlægning bør være. Det vurderes dog, at den samlede mængde informationer fra de kilder, der enten har været spurgt eller på anden måde er inddraget i

afhandlingen, giver et godt og dækkende billede af den overordnede situation i § 7-arkivlandskabet ultimo 2013.

Der er valgt et spørgeskema som metode, og der er lagt vægt på at have få og enkle spørgsmål, for derved at øge motivationen for at besvare dem, uden at skulle indhente yderligere information. For overskuelighedens skyld fyldte spørgeskemaet kun en enkelt side. Repræsentanter fra arkiverne blev kontaktet personligt, for på den måde at motivere dem til at aflevere en god besvarelse inden årsmødet var slut. De personer, der besvarede undersøgelsen, repræsenterede arkiverne på forskellige niveauer som f.eks. leder og it-arkivar. Et par respondenter konsulterede deres kolleger på årsmødet, og enkelte ringede hjem til arkivet, for at sikre sig, at de afgav korrekte oplysninger. Det vurderes derfor, at den indholdsmæssige validitet i besvarelsene er faglig høj.

Deltagerne blev bedt om at oplyse både kommunens navn, arkivets navn og navn på den person, der har afgivet besvarelsen. Anonymitet har derfor ikke været mulig og anses heller ikke for relevant, da det er vurderet, at det drejer sig om oplysninger, som er eller burde være offentligt tilgængelige.

Undersøgelsens spørgsmål er delt i to: tre lukkede ja/nej spørgsmål og to spørgsmål med nogle foruddefinerede valgmuligheder, men med mulighed for at vælge svaret "andet" hvis de foruddefinerede svarmuligheder ikke var dækkende. Der er valgt spørgsmål af kvantitativ karakter for at motivere til besvarelse og for at få håndgribelige data, så der kan dannes et overblik over situationen med så stor dækning som muligt (Kruuse, Kvantitative forskningsmetoder i psykologi og tilgrænsende fag, 2007).

Spørgsmålene, som ses i bilag 1, handlede om opbevaring, registrering og tilgængelighed for henholdsvis papir- og it-arkivalier. Efter undersøgelsen er gennemført står det klart, at spørgsmålet om opbevaring af papirarkivalier ikke har givet noget særligt godt billede af, hvor disse findes opbevares. Årsagerne til dette behandles nærmere i afsnittet om kortlægningen. Antallet af spørgsmål og arten af disse er heller ikke fyldestgørende, hvis målet var at foretage en fuldstændig kortlægning, men materialet bidrager i denne

sammenhæng til at komme tættere på et konkret billede af, hvordan situation er for § 7-arkiverne. Det giver med andre ord et overblik, som ikke har været kendt før. Resultatet af undersøgelsen anses derfor for at være et sagligt bidrag, der kan vise hvilken tendens, der er i § 7-arkivernes opbevarings-, registrerings- og tilgængelighedspraksis.

Der er anvendt en systematisk undersøgelsesmetode, nemlig et spørgeskema, der her er en kvantitativ dataindsamlingsmetode, for at indhente faktuelle og aktuelle informationer fra § 7-arkiverne. Psykolog Emil Kruuse (Kruuse, *Kvantitative forskningsmetoder i psykologi og tilgrænsende fag*, 2007) anbefaler denne metode, når der er brug for at behandle og indhente informationer, der er repræsentative og systematiske. Det er tilstræbt at gøre både mængden af spørgsmål og svarmulighederne så naturlige for respondenterne som muligt. Af praktiske årsager er svarmuligheden "Andet" anvendt med mulighed for at præcisere svaret. Det er gjort for overskuelighedens skyld og for at anerkende, at respondenterne kan have andre svar end de foruddefinerede. I spørgeskemaet er anvendt faglige termer og svarmuligheder, der forudsætter viden inden for arkivområdet. For at respondenterne eksplicit var klar over, hvad besvarelsen skulle bruges til, var dette tydeligt beskrevet og indrammet øverst på spørgeskemaet. Besvarelsene er, i lyset af ovenstående, velegnede til udarbejdelse af en statistisk analyse.

Kortlægning af de kommunale arkivalier

De kommunale arkivalier findes fra 1841, hvor sogneforstanderskabet blev oprettet i de landsogne, hvor der ikke lå en købstad. Sogneforstanderskabet blev i 1867 ændret til sogneråd med en ny landkommunallov. I købstæderne trådte en ny lov i kraft i 1869, som regulerede styret af købstæderne. Loven afløste tidligere regler for købstædernes ledelse og den tidligere borgerrepræsentationen blev afløst af egentlige byråd. Disse styreformer for land og by fortsatte indtil midten af 1960'erne, hvor en stærkt øget vækst i kommunernes kerneområder som skoler, socialforsorg, sundhedsvæsen og anlægsarbejder gjorde det nødvendigt med en kommunalreform, hvor ca. 1300 købstadskommuner og sognekommuner blev lagt sammen til 271 kommuner. Disse nye kommuner blev ved strukturreformen i 2007 afløst af 98 kommuner.

De danske kommuner har kommunalt selvstyre, hvilket betyder, at det i vidt omfang er kommunerne selv, der fastlægger, hvordan opgaverne skal løses ud fra princippet om at løse dem så tæt på borgerne som muligt. Det er et grundlæggende princip i det danske demokrati, som følger af Grundlovens § 82, hvor der står at: *"Kommunernes ret til under statens tilsyn selvstændigt at styre deres anliggender ordnes ved lov"*. Folketinget bestemmer, hvilke opgaver kommunerne har ansvaret for at varetage og kan ikke helt ophæve det kommunale selvstyre.

Danmark har EU's og måske verdens største kommunale sektor, som i 2011 var på 57,9 % af bruttonationalproduktet (Buch, 2012, s. 20-21), fordelt i tre niveauer mellem stat, region og kommuner. Hovedparten af de offentlige udgifter og flertallet af de offentligt ansatte findes i kommunerne (Buch, 2012, s. 21), som dermed, ifølge forskningschef ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole Roger Buch, er EU's og verdens største målt opgavemæssigt og økonomisk (Buch, 2012, s. 22). Buch peger på, at de danske kommuner har *"verdensrekord i lokal autonomi"* (Buch, 2012, s. 24), men at de i disse år med økonomisk krise er under pres, både økonomisk, demografisk og opgavemæssigt. På grund af kommunernes forskellige socioøkonomiske situationer, har nogle kommuner i dag positive fremtidsperspektiver, mens andre kommuner har negative. Kommunerne er altså de helt centrale velfærdsproducenter i det danske samfund, og offentlighedens muligheder for at tilgå de kommunale arkivalier må synes at have stor betydning for kommunerne selv, for offentligheden og for lovgiverne.

Statens forventninger til stadig større adgang til offentlige data er i disse år i en kraftig udvikling. I *"Den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi"* fra 2011 (Regeringen, KL og Danske Regioner, 2011, s. 4) nævnes kvalitet, tryghed og effektivitet som udfordringer, der skal overkommes for at kunne komme videre med digitaliseringen af den offentlige sektor. På samme tid er der mange offentlige digitaliseringsprojekter i gang i hele landet.

Kulturministeriet bidrager f.eks. med store summer, der skal medvirke til at digitalisere den danske, arkivalske kulturarv. Det sker i praksis ved at gøre udvalgte, prioriterede samlinger på statslige eller statsstøttede institutioner tilgængelige på internettet via retrodigitalisering, hvor analoge elementer (eksempelvis et dokument, et billede eller en avis) kopieres til et digitalt format (Kulturministeriet, 2009, s. 3).

Arkivernes lovmæssige rammer

De kommunale arkivalier er omfattet af en række love som Arkivloven, Persondataloven, Offentlighedsloven og Forvaltningsloven.

Arkivloven, der senest er revideret i 2007, regulerer forholdene vedrørende offentlige arkivers arbejde. Som udgangspunkt består arkivlovene af en overordnet arkivlov (Bekendtgørelse af arkivloven, 2007) og arkivbekendtgørelsen (Bekendtgørelse om offentlige arkivalier og om offentlige arkivers virksomhed (Arkivbekendtgørelsen), 2003). Hertil kommer yderligere 28 bekendtgørelser og cirkulærer, der udmønter Arkivloven og præciserer alt fra afleveringsfrister til bevaringsregler inden for specifikke brancher. For arkivbekendtgørelsen præciseres reglerne i yderligere 13 bekendtgørelser.

Som et resultat af det kommunale selvstyre fik kommunerne med den nye arkivlov i 1992 mulighed for at oprette § 7-arkiver, med det formål at sikre bevaring af arkivalier, der har historisk værdi eller som tjener til dokumentation af væsentlig administrativ eller retlig betydning for borgere og myndigheder. Disse arkiver skal stilles til rådighed for borgere og myndigheder, herunder til forskningsformål, og § 7-arkiverne skal vejlede borgere og myndigheder i benyttelsen af arkivalierne (Bekendtgørelse af arkivloven, 2007).

I Arkivlovens § 22 beskrives tilgængeligheden til de offentlige arkivalier. Ifølge denne paragraf er der fuld adgang til de kommunale arkivalier efter 20 år, med mindre andre hensyn, som f.eks. Persondatalovens bestemmelser, spiller ind. Det er ifølge Arkivloven kommunernes ansvar at gøre deres arkivalier tilgængelige, hvis offentligheden efterspørger viden fra dem. Nogle kommuner vælger derfor at gøre deres arkivalier tilgængelige gennem aflevering af data til Statens Arkiver, mens andre lader deres eget § 7-arkiv stå for denne opgave. Endelig er der de kommuner, der først forholder sig til tilgængelighedsproblematikken efterhånden, som der kommer forespørgsler til arkivalierne.

I Offentlighedsloven, gældende fra 1985 til 2013 (Lov om offentlighed i forvaltningen (Offentlighedsloven), 1985, s. 2), omtales i kapitel 2 om retten til aktindsigt, at enhver kan forlange at blive gjort bekendt med dokumenter, der er indgået eller oprettet af en

forvaltningsmyndighed som led i administrativ sagsbehandling. Der står intet om i hvilken form eller på hvilken måde, at dokumenterne skal kunne tilgås. Den 1. januar 2014 trådte en ny Offentlighedslov i kraft (Lov om offentlighed i forvaltningen (Offentlighedsloven), 2013). Denne lov indeholder interessante ændringer i forhold til den tidligere lov, i det det nu opregnes, at loven har til formål at sikre åbenhed hos myndigheder m.v. med henblik på navnlig at understøtte informations- og ytringsfriheden, borgernes deltagelse i demokratiet, offentlighedens kontrol med den offentlige forvaltning og tilliden til den offentlige forvaltning. Det nævnes også, at myndigheder, der er omfattet af loven, af hensyn til informations- og ytringsfriheden i videst muligt omfang skal sørge for, at åbenheden varetages ved valg, etablering og udvikling af nye it-systemer. Til gengæld står der heller ikke her noget om, hvordan dokumenterne skal sikres eller gøres tilgængelige af myndigheden.

Kortlægningens forudsætninger

Det første spørgsmål i problemformuleringen handler om en kortlægning og undersøgelse af det kommunale arkivlandskab for at vise, hvad der påvirker arkivdannelsen og dermed registrering og tilgængelighed af de kommunale arkivalier.

Der er identificeret fire overordnede parametre, som kortlægningen skal ses i relation til. Dette er nødvendigt for at sætte kortlægningen i det rette perspektiv. De fire parametre er valgt for at konkretisere de forhold, som de kommunale arkivalier er underlagt. Først er de offentlige arkiver beskrevet, da Arkivloven primært dækker disse. Dernæst bliver gennemgået, hvad det betyder for kommunerne at have valgt at oprette eget offentligt arkiv (§ 7-arkiv). I loven og dens bekendtgørelser skelnes der flere steder mellem papirarkivalier og IT-arkivalier, og disse forhold beskrives. Endelig er der § 7-arkivernes organisering, som er relevant for at beskrive de mange muligheder og varianter, som arkiverne kan have.

Offentlige arkiver

Den primære opdeling af arkiver i Danmark er angivet i Arkivloven, hvor offentlige arkiver tildeles væsentlige beføjelser. Der er to typer af offentlige arkiver i Danmark, der hver især repræsenterer ca. halvdelen af landets kommuner. Den ene er Statens Arkiver, der dels har ansvar og hjemmel til at regulere Arkivloven og udmøntningen af denne, og dels er

modtagende arkivmyndighed for samtlige af statens og regionernes arkivalier. Statens Arkiver er også modtagende arkivmyndighed for ca. halvdelen af de danske kommuner. Den anden er § 7-arkiverne. Ca. halvdelen af landets kommuner har oprettet et offentligt arkiv efter Arkivlovens § 7, som giver en kommune lov til at oprette et arkiv, der agerer arkivmyndighed på lige fod med Statens Arkiver. Det er således dette arkiv i kommunen, der modtager arkivalierne og administrerer, at tilgangen til dem sker i overensstemmelse med Arkivloven.

De modtagende arkiver, uanset om det er Statens Arkiver eller § 7-arkiver, påtager sig at modtage, registrere, opbevare og administrere arkivalierne, samt opgaven med at stille disse arkivalier til rådighed for offentligheden efter gældende regler i arkivloven.

I forbindelse med de danske kommuners håndtering af arkiveringsopgaven ses en opdeling af landet i to typer kommuner:

- Kommuner, der afleverer arkivalier til Statens arkiver.
- Kommuner, der har oprettet eget offentligt arkiv (§ 7-arkiv).

For at kunne undersøge, hvordan de kommunale arkiver bliver tilgængelige for offentligheden, er det nødvendigt at gennemgå forhold omkring tilgængeliggørelse for begge typer af kommuner.

Kommuner uden § 7-arkiv

For de kommuner, der ikke har oprettet eget offentligt arkiv, varetager Statens Arkiver arkivopgaven, dog med den undtagelse, at kommunen kan vælge at håndtere egne papirarkivalier, frem for at aflevere dem til Statens Arkiver. Er arkivalierne afleveret til Statens Arkiver, kan de som regel fremsøges via Daisy. Det er ikke direkte muligt at få et overblik over, om alle papirarkivalier, som en given kommune råder over, er afleveret til Statens Arkiver, eller om det kun er dele af dem.

For it-arkivalier gælder det, som beskrevet i forhold til Persondataloven, at hvis data er omfattet af denne lov, skal arkiveringsversionerne afleveres til offentligt arkiv og dermed til Statens Arkiver. Det er tekniske udfordrende at håndtere arkiveringsversioner, og disse kommuner vil i de fleste tilfælde vælge at aflevere alle arkiveringsversioner fra it-systemer til Statens Arkiver.

Papir og it-arkivalier

Som udgangspunkt skelnes der ikke i arkivloven mellem tilgængeligheden til papir- og it-arkivalier, og som udgangspunkt skal begge typer gøres tilgængelige for offentligheden 20 år efter, at de udgår af administrativ brug. Dette forhold gælder uanset, om der er tale om arkivalier skabt på papir, eller i elektroniske systemer. Der er dog forhold, der gør sig specielt gældende for hver af de to typer arkivalier.

For papirarkivalierne gælder det, at uanset om kommunen har et offentligt arkiv eller ej, så skal myndigheden overholde arkivmæssige hensyn. Arkivalierne sikres mod fysisk nedbrydning, og derfor stilles der krav til de fysiske rammer, som arkivalierne opbevares under. Arkivalierne skal beskrives og dokumenteres, således at både myndigheder og det offentlige arkiv kan genfinde dokumenter i dem. Arkivloven siger ikke noget om, at papirarkivalier, der er bevaringsværdige, skal overdrages til offentligt arkiv efter endt administrativ brug. Det er blot i Arkivlovens § 8 og arkivbekendtgørelsens § 1-3 fastsat, at alle myndigheder, der har ansvar for arkivalier, skal overholde arkivmæssige hensyn. Kommunerne kan vælge at aflevere deres arkivalier til Statens Arkiver, der derpå vil sikre, at arkivmæssige hensyn overholdes, men da det er forbundet med udgifter at aflevere arkivalierne, vælger en del kommuner at beholde dem selv.

For ca. halvdelen af landets kommuner, der har oprettet et § 7-arkiv, er det som udgangspunkt naturligt, at disse varetager arkivmæssigt hensyn over de papirarkivalier, der er eller bliver skabt i kommunen. I praksis sker denne varetagelse af papirarkivalier først fra det tidspunkt, hvor § 7-arkivet oprettes. Arkivalierne fra de tidligere, nu nedlagte kommuner, er ofte helt eller delvist afleveret til Statens Arkiver. Det er derfor i dag ikke muligt at tegne et konsistent billede af, hvor i landet de kommunale arkivalier opbevares,

uanset om den pågældende kommune har oprettet et § 7-arkiv eller ej. Det er ganske få kommuner, der i dag har de fleste af deres papirarkivalier selv. Odense, København og Frederiksberg er eksempler på kommuner, der fortsat selv har langt de fleste arkivalier og ikke systematisk har afleveret til Statens Arkiver.

Der gælder de samme regler for overholdelse af arkivmæssige hensyn for it-arkivalier, som for papirarkivalier. På et punkt adskiller it-arkivalierne sig dog drastisk fra papirarkivalierne. Hvis de arkivalier, der er bevaringsværdige, samtidig er omfattet af Lov om behandling af personoplysninger (Justitsministeriet, 2000), gælder det, at disse skal afleveres til offentligt arkiv. Hvis kommunen selv har oprettet et § 7-arkiv, skal arkivalierne afleveres hertil, og hvis ikke det er tilfældet, er det Statens Arkiver, der skal modtage dem.

Det skal bemærkes, at it-arkivalier, der ikke er omfattet af persondataloven, kan opbevares af myndigheden eller kommunen, såfremt denne opbevaring overholder Arkivloven og arkivbekendtgørelsen. Alternativt kan arkivalierne afleveres til offentligt arkiv.

Hvis Statens Arkiver har besluttet, at bestemte it-arkivalier er bevaringsværdige, gælder det tilmed, at afleveringsformatet skal overholde den gældende bekendtgørelse om arkiveringsversioner. Den aktuelle bekendtgørelse er "Bekendtgørelse om arkiveringsversioner nr. 1007" (Bekendtgørelse om arkiveringsversioner, 2010). Denne bekendtgørelse udmønter i otte bilag præcist efter hvilke retningslinjer, en arkiveringsversion skal udarbejdes, og hvordan den skal godkendes af det modtagende arkiv – Statens Arkiver eller § 7-arkivet. Først når arkiveringsversionerne er godkendt, må der slettes data i myndighedens systemer.

Arkivernes organisering

Der findes to arkivforeninger eller sammenslutninger i Danmark: ODA og SLA. Langt de fleste § 7-arkiver er medlemmer af mindst en af disse, men enkelte står helt udenfor. SLA er tilmed den organisation, som de lokalhistoriske arkiver over det ganske land er medlem af.

Der kan også observeres en anden dimension af den politiske organisering af arkiverne. Da Statens Arkiver for rigtig mange kommuner løser præcis den samme opgave, som § 7-

arkiverne gør lokalt, er der etableret fælles samarbejdsforum, hvor både Statens Arkiver og § 7-arkiverne mødes og udveksler erfaringer. Dette forhold tydeliggør, at der er to parter om samme opgave, men undersøgelsen vil vise, at § 7-arkiverne selv er en meget uhomogen størrelse.

Samarbejdet mellem Statens Arkiver og § 7-arkiverne udmøntes konkret i følgende faste samarbejdsformer:

- Rigsarkivarens møder med § 7-arkivernes ledere
- K-udvalget
- Statens Arkivers arkivnetværk
- Fagligt forum for § 7-arkivernes medarbejdere
- Netværk for kommuner og regioner, der afleverer til Statens Arkiver

Alle er et udtryk, for at det er samme opgave, der skal løftes, med den forskel, at Statens Arkiver i denne sammenhæng blot repræsenterer en lang række kommuner.

De fleste § 7-arkiver i Danmark har med hensyn til håndteringen af it-arkivalierne valgt enten at gå sammen med andre arkiver eller tilknytte sig et netværk, der kan hjælpe med at løfte opgaven. Der kendes to netværk: Netværket for Elektronisk Arkivering (NEA) og Kommunal Digital Arkivering (KOMDA). Andre arkiver er også gået sammen, som f.eks. Esbjerg Byhistoriske Arkiv, der løser opgaven for Billund Kommune, og Historisk Arkiv for Haderslev Kommune, der løser opgaven for en række sønderjyske kommuner.

Der er ikke hverken regler eller anvisninger i lovteksten om, hvordan arkiverne skal løse opgaven med it-arkivalierne. Der er blot ret til at gøre det, hvis der er et § 7-arkiv og har pligt til at følge (pt.) Bekendtgørelse 1007, men da det er en opgave, der kræver resurser og specialkompetencer, har det været det interessant at undersøge, hvordan § 7-arkiverne løser opgaven, og hvordan de har organiseret sig på området.

Sammenfatning

Der er nu beskrevet et arkivlandskab, hvor lovgivningen på arkivområdet er forskellig, alt efter om kommunerne selv opretter § 7-arkiv eller afleverer til Statens Arkiver. Reglerne for håndtering og aflevering af de kommunale arkivalier varierer også, hvad enten der er tale om papirarkivalier eller it-arkivalier. Kommunerne kan aflevere deres papirarkivalier til et offentligt arkiv eller beholde dem selv, hvorimod it-arkivalier skal afleveres til offentligt arkiv. Endelig ses en tendens til, at § 7-arkiverne finder sammen i netværk eller andre organiseringer.

Undersøgelse af situationen for de kommunale arkivalier

I undersøgelsen er situationen vedrørende håndtering, registrering og tilgængelighed for de kommunale arkivalier i Danmark forsøgt kortlagt. Der findes ikke umiddelbart redegørelser eller opgørelser over, hvordan de danske kommuner har valgt at håndtere deres arkivalier. Den samlede undersøgelse har afdækket et arkivlandskab af offentlige arkiver, der er delt mellem Statens Arkiver og § 7-arkiverne. Undersøgelsens fokus er § 7-arkiverne, da disse samlet set ikke er kortlagte.

I afhandlingen er det relevant at undersøge, hvordan forholdene er for alle de kommuner, der afleverer deres arkivalier til eget arkiv. I Arkivloven og dertilhørende bekendtgørelser er der ikke eksplicit nogle retningslinjer for, hvordan kommunernes egne arkiver skal modtage, registrere eller formidle deres arkivalier.

Udgangspunktet for undersøgelsen var først at få et overblik over, hvor mange kommuner, der har oprettet et § 7-arkiv. De kilder, der er anvendt i undersøgelsen, er lister og opgørelse fra Statens Arkiver, medlemslister fra relevante organisationer og grupperinger, opslag på arkivernes egne hjemmesider, og endelig er der gennemført en mindre spørgeskemaundersøgelse, som giver oplysninger om konkrete observationer om, hvordan forholdene i virkeligheden er.

I spørgeskemaundersøgelsen er § 7-arkiverne blevet spurgt om konkrete forhold omkring deres arkivalier (se bilag 1). Formålet har været at afdække alsidigheden i de forhold, der gør

sig gældende, og at bidrage til en egentlig verificering af de oplysninger, der er fundet i andre kilder.

Resultatet af spørgeskemaundersøgelsen

I det følgende gennemgås alle spørgsmål fra spørgeskemaundersøgelsen. Resultaterne, der præsenteres, er udvalgte resultater og sammentællinger, der tilsammen giver et dækkende billede af de besvarelser, der blev afgivet.

Spørgsmål 1: Er kommunens arkiv et § 7-arkiv?

Svarmuligheder: 1) Ja 2) nej

Dette spørgsmål har bidraget til to aspekter i undersøgelsen. Dels har det kunnet verificere om de informationer, der i forvejen var fremskaffet, var korrekte, og dels har det skilt de arkiver fra, der ikke er § 7-arkiver. Der blev i besvarelsen ikke fundet arkiver, der ikke i forvejen var udpeget som § 7-arkiv eller omvendt.

Spørgsmål 2: Opbevarer arkivet kommunale papir arkivalier?

Svarmuligheder: 1) I arkivet/kommunen 2) Statens Arkiver 3) Andet

23 arkiver svarer ja til, at de selv opbevarer papirarkivalier i kommunen. 10 svarer ja til, at arkivalierne opbevares hos Statens Arkiver. I hvilket omfang det også omfatter arkivalier fra tidligere primærkommuner, sognekommuner eller købstadskommuner fremgår ikke af besvarelsene.

Spørgsmål 3: Opbevarer arkivet kommunale it-arkivalier?

Svarmuligheder: 1) I arkivet/kommunen 2) Statens Arkiver 3) Andet

15 arkiver svarer, at de selv opbevarer it-arkivalier. Fire siger, at de opbevarer dem hos Statens Arkiver, mens to arkiver har svaret begge steder. Årsagen til, at de fire arkiver har svaret, som de har, kan skyldes, at de tidligere kommuner, som danner grundlag for den nuværende kommune, tidligere har afleveret til Statens Arkiver.

Af de arkiver, der ikke siger, at de opbevarer it-arkivalierne selv, har syv svaret "Andet" og peget på, at disse opbevares af hhv. NEA eller KOMDA. Selvom it-arkivalierne opbevares hos enten NEA eller KOMDA, er arkivalierne kommunens ejendom og ansvar, og data befinder sig kun hos en af disse på baggrund af en databehandleraftale. Der er med andre ord tale om en ren administrativ opbevaring.

Samlet set svarer samtlige af de 25 arkiver altså enten sig selv, Statens Arkiver eller peger på en ekstern partner. Ingen arkiver har undladt at svare.

Spørgsmål 4: Hvordan registreres kommunale papirarkivalier?

Svarmuligheder: 1) Daisy 2) Starbas 3) Arkibas 4) Ej registreret 5) Andet

Tre arkiver har svaret, at papirarkivalierne er registreret i Daisy, mens ni arkiver benytter Starbas. Ti arkiver registrerer i Arkibas, og tre arkiver har ikke registreret deres arkivalier i noget system. To arkiver angiver, at de registrerer i to systemer. Ti arkiver benytter muligheden "Andet" og anfører svar som: "Ej påbegyndt", "Excel", "Reindex", "Registrant på Rådhuset", "Vælger nok Starbas", "Calm", "Andet", "Eget system", "Ej besluttet".

Samlet set viser det et ganske uhomogent billede af registreringspraksis, men 76 % af arkiverne benytter enten Starbas eller Arkibas. Kun 12 % har angivet Daisy, men det er uklart, om der er svaret på, hvad nuværende praksis er, eller om svaret også gælder de historiske arkivalier fra tidligere kommuner i området. Det er meget sandsynligt, at dele af de tidligere kommuners arkivalier er blevet afleveret på et eller andet tidspunkt, og at papirarkivaliers registreringer derfor skal findes både i kommunens nuværende system og i Daisy.

Spørgsmål 5: Hvordan registreres kommunale it-arkivalier?

Svarmuligheder: 1) Daisy 2) Starbas 3) Arkibas 4) Ej registreret 5) Andet

Fire arkiver har deres it-arkivalier registreret i Daisy, syv i Starbas og et enkelt (Hjørring) i Arkibas. Fem arkiver har ikke registreret deres it-arkivalier.

Hele 16 arkiver har benyttet svarmuligheden "Andet", og undersøger man disse svar nærmere, er det tydeligt, at ikke alle har forstået spørgsmålet på samme måde. Seks svarer, at it-arkivalierne er registreret i NEAs kortlægningsmodul, og tre svarer SIGA, som er KOMDAs genrejsningsværktøj.

Spørgsmål 6: Er hele eller dele af registreringen af de kommunale papirarkivalier søgbare for andre end arkivet?

Svarmuligheder: 1) Ja 2) Nej

80 % af arkiverne har svaret ja til, at deres papirarkivalier er søgbare for andre end arkivets ansatte. Samtlige af disse har på spørgsmål 4 svaret, at papirarkivalierne er registreret i enten Daisy, Starbas eller Arkibas. Af de fem arkiver, der har svaret, at de ikke er tilgængelige, bruger et arkiv Starbas og et arkiv Arkibas. Det er nærliggende at antage, at registreringsarbejdet ikke er gjort færdigt, og dermed endnu ikke er søgbart for offentligheden. Slagelse har ikke besluttet, hvilket system, de ønsker at registrere i. Helsingør, som er et meget nyt § 7-arkiv angiver, at de "formentlig" vælger Starbas, men har ikke taget endelig stilling endnu. Frederikssund benytter som det eneste arkiv "Reindex", som system og arkivet angiver, at samlingerne forventes at være søgbare i 2014.

Spørgsmål 7: Er hele eller dele af registreringen af de kommunale it-arkivalier søgbare for andre end arkivet?

Svarmuligheder: 1) Ja 2) Nej

Syv arkiver har svaret ja til, at deres it-arkivalier er søgbare for andre end arkivets ansatte. Af disse anvender fire arkiver Starbas, og det må forventes, at det er registreringen i Starbas, der menes. Blandt de tre sidste arkiver bruger to Daisy til at registrere it-arkivalier i, og et arkiv (Aalborg) har under registreringssystem angivet SIGA, som dog må tolkes som et nej. Til gengæld har Aalborg under bemærkninger spurgt: "Er it-arkivalier også retrodigitaliseret materiale?". Dette kunne tyde på, at svaret "Ja" her har betydet, at man har tænkt på retrodigitaliseret materiale som it-arkivalier, hvilket ikke var hensigten. Samlet må det være mere rigtigt at sige, at seks arkiver har svaret ja til dette spørgsmål.

Spørgsmål 8: Bemærkninger

Syv arkiver har valgt at udfylde "Bemærkninger". Bemærkningerne var tænkt til at fange evt. spørgsmål eller kommentarer til hele spørgeskemaet, og som dermed også kunne være med til at opklare evt. misforståelser, som f.eks. Aalborgs svar på spørgsmål 7.

Følgende bemærkninger blev anført:

- 1) "Delvist, vi er på vej med at gøre dem søgbare".
- 2) "Registreringer skal gøres søgbare i løbet af 2014".
- 3) "§ 7-arkivet er endnu under opbygning - intet er registreret centralt og derfor ikke tilgængeligt for arkivet! Men udelukkende for centre og decentrale enheder = arkivskaberne".
- 4) "2/3 af papirarkivalierne er registreret og derved søgbare".
- 5) "Arkivalier i Statens Arkiver er afleveret før 2007 og de er søgbare for andre".
- 6) "Meget nyt § 7-arkiv, vi arbejder stadig med oversigter/overblik".
- 7) "Er IT-arkivalier også retrodigitaliseret materiale?"

Næsten alle disse bemærkninger bærer præg af at være bemærkninger, der er knyttet til spørgsmål 6 og 7, og ikke, som det var hensigten, til besvarelserne generelt. Det gør dog ikke så meget, for det forklarer, at for flere af arkiverne er det at gøre deres arkivalier tilgængelige for borgere og offentligheden, noget der arbejdes på.

Sammenfatning

Med denne undersøgelse har § 7-arkiverne vist stor villighed til at dele deres situation med andre. Det står også klart, at diversiteten i arkivernes løsninger er stor og stikker i flere retninger. Der er en tydelig koncentration af, at valget af registreringssystem går mod Starbas og Arkibas, når det drejer sig om papirarkivalier. For it-arkivaliernes vedkommende er der en tydelig tendens til, at Starbas er det oftest anvendte system efterfulgt af Daisy. Flere systemer blev nævnt og flere arkiver angav endda, at de slet ikke anvendte et registreringssystem. Mange arkiver har deres papirarkivalier søgbare for brugerne, og det

skyldes, at de er registreret i systemer som Starbas og Arkibas, der har en del registreringer tilgængelige på internettet.

Når det drejer sig om it-arkivalier, svarer 18 arkiver på et eller andet tidspunkt "NEA" eller "KOMDA", eller varianter af de to. Det fortæller umiddelbart, at disse to netværk har stor betydning for kommunernes eget syn på håndtering af deres it-arkivalier.

På trods af lidt synlige misforståelser eller arkiver, der er meget nye som § 7-arkiver og derfor endnu er uafklarede, har undersøgelsen givet et godt billede af et arkivlandskab, der er mere delt end samlet, men dog med forventet koncentration mod de etablerede systemer, som Daisy, Starbas og Arkibas. Undersøgelsen har også vist, at forholdene omkring papirarkivaliernes tilgængelighed viser et noget andet billede end it-arkivaliernes.

Kulturarv og ABM-samarbejde

Afhandlingens andet spørgsmål fokuserer på, hvilken betydning kulturarvsbegrebet og ABM-samarbejdet kan have for tilgængeligheden til de kommunale arkivalier. For at undersøge dette vil der blive foretaget et løsningsorienteret nedslag i problematikken ved at se nærmere på udredningerne om kulturarven og ABM-samarbejde, og det undersøges, hvilken betydning det har for tilgængeliggørelsen af de kommunale arkivalier.

I begyndelsen af 1980'erne introduceredes begrebet "kulturarv" i dansk sammenhæng. Det skete formentlig første gang i Museumsloven fra 1984 (Bloch, Kulturarven - digitalisering og brugerinddragelse – en meningsgivende strategi for arkivvæsenet?, 2005, s. 20-21), men ordet slog ikke rigtig an før i 2001, hvor Folketingets Kulturudvalg bad kulturministeren om at udarbejde en udredning om kulturarvens bevaringstilstand. Til arbejdet nedsattes to arbejdsgrupper for hhv. den fysiske og den elektroniske kulturarv, bestående af ledende personer fra de centrale statslige institutioner inden for kulturbevaring. Arbejdsgruppernes kommissorium var bl.a. at kortlægge den nuværende indsats, fremlægge forslag til alternative bevaringsstrategier, foretage en nøje prioritering af bevaring og konservering og vurdere hensigtsmæssigheden af de nuværende bevaringsstrategier (Kulturministeriet,

2003, s. 10). Det færdige resultat forelå i 2003 med titlen ”Udredning om bevaring af kulturarven”. Rapporten indledes med denne definition af ”kulturarv”:

”Kulturarven er de spor og vidnesbyrd om naturens udvikling, og om menneskelig aktivitet og tænkning, som de manifesterer sig i f.eks. skrift- og billedkultur, i kunstneriske udtryk, i redskaber og i bygninger”.

Lignende definitioner af begrebet kulturarv findes også på norsk og svensk. Hensigten med udredningen var at vurdere forholdene vedrørende indsamling, bevaring og tilgængeliggørelse af de genstande, arkivalier og offentliggjorte værker, der indgår i museers, bibliotekers og arkivers samlinger. Kapitel 4 omhandler, sammen med andre dele af rapporten, tilgængelighed til og tilgængeliggørelse af elektroniske arkivalier, og rapporten er derfor vigtig for forståelsen af det officielle Danmarks holdning til emnet.

I 2009 udgav Kulturministeriet ”Digitalisering af kulturarven – endelig rapport fra Digitaliseringsudvalget”. Rapporten var skabt af en arbejdsgruppe nedsat af Kulturministeriet i 2006, og den havde sit udspring i ”Udredningen om bevaring af kulturarven” fra 2003.

Ifølge arbejdsgruppens kommissorium skulle den som tema have udvalgte prioriterede dele af kulturarven i form af tekster, fotos, museumsgenstande, arkivalier og audiovisuelt materiale, og foretage en vurdering af, hvilket ikke-digitalt født eller digitaliseret materiale der evt. skal digitaliseres med henblik på bevaring, formidling og tilgængeliggørelse. Arbejdsgruppen skulle bl.a. også foretage en kortlægning af igangværende og planlagte initiativer vedrørende digitalisering af kulturarven og tilgængeliggørelsen deraf. Rapporten fremlægger tre forskellige forslag til digitalisering af udvalgte, prioriterede dele af kulturarven, som statslige og statsstøttede institutioner under Kulturministeriet har opbygget i kulturbevaringsøjemed. Rapporten behandler primært digitalisering af analoge kilder, også kaldet retrodigitalisering, i modsætning til digitalt født materiale.

I rapportens indledende afsnit beskrives det, hvorledes kulturarvsgenstandene i samlingerne kan være for skrøbelige til at håndtere eller for kostbare at give fri adgang til, og det er

under alle omstændigheder ressourcekrævende at finde genstande frem fra store samlinger og arkiver. Derfor er kun en del af den fælles kulturarv tilgængelig for forskere. Når kulturarven bliver digitaliseret, vil den til gengæld, ifølge rapporten, *"[...] med et museklik blive tilgængelig for enhver, døgnet rundt, uden begrænsninger, i hele landet – ja, principielt i hele verden [...]"* (Kulturministeriet, 2009, s. 7). Den digitaliserede kulturarv skal være til gavn for alle, og rapporten nævner den interesserede borger, den uddannelsessøgende, forskeren, turisten, den professionelle kulturskaber og den kreative iværksætter som grupper, der vil få gavn af den nye og øgede tilgængelighed til kulturarven.

I forbindelse med udgivelsen af rapporten i 2009 skrev de fem rigschefer for Det kongelige Bibliotek, Statsbiblioteket, Nationalmuseet, Statens Museum for Kunst, Det Danske Filminstitut sammen med direktør Johan Peter Noack fra Statens Arkiver i Politiken en skarp kronik med titlen "Kulturarv ved skillevej – glemsel eller digitalisering" (Nielsen, et al., 2009), hvor de sammenlignede digitaliseringen af den danske kulturarv med den tilsvarende digitalisering i andre lande og kommenterede den kulturpolitiske situation på området. Resultatet var, ifølge kronikkens seks forfattere, nedslående. Danmark halter på alle områder efter på området for digitalisering, og nationens fælles hukommelse er truet af den meget sporadiske it-adgang til kulturarven. På grund af en manglende overordnet kulturpolitik og fraværet af midler til massedigitalisering, er Danmark også alvorligt bagefter i international sammenhæng:

"Vi ved af erfaring gennem de seneste 15 år, at digitalisering fører til en eksplosiv stigning i benyttelsen af og dermed en betydelig demokratisering i adgangen til information og kulturarv af enhver art. Men – vel at mærke – i høj grad kun brugen af det, som findes på internettet." (Nielsen, et al., 2009)

Dermed vil efterslæbet på digitaliseringsområdet kunne betyde en svækkelse af demokratiet, såfremt den øgede tilgængelighed ikke formidles på en sådan måde, at den brede offentlighed uden særlige forudsætninger kan benytte sig af de digitaliserede samlinger.

I kronikken anvendes begrebet digitalisering på samme måde som i rapporten om digitalisering af kulturarven. Der er tale om retrodigitalisering, som tilgængeliggør eksisterende kilder, der kun findes i fysisk form, eksempelvis papirarkivalier, gamle spolebånd og analoge film, til digitale formater.

Digitaliseringsrapporten blev af Kulturministeriet bragt op i finanslovsforhandlingerne for 2010, men uden resultat. Det er derfor fortsat op til kulturarvsinstitutionerne hver især at finde midler og resurser til selektivt at digitalisere og tilgængeliggøre deres samlinger uden nogen form for overordnet prioritering eller koordinering (Nielsen, Erland, s. 20).

Som konsekvens af digitaliseringsrapporten, og for at hjælpe med overblikket over de samlinger, der allerede er retrodigitaliserede, påbegyndte Det kongelige Bibliotek i 2009 den fælles nationalbibliografiske tjeneste og portal Kulturperler (<http://www.kb.dk/da/materialer/kulturarv/>), hvis formål det er at give offentligheden et samlet overblik over denne del af dansk kulturarv. Det er også formålet, at Kulturperler bliver det sted på internettet, hvor man løbende kan få overblik over digitaliseringssituationen i Danmark. Kulturperler er opbygget med en emnemæssig indgang til kulturarven, men under emnet "politik/lokalpolitik" findes blot henvisninger til to § 7-arkiver i hhv. Esbjerg og Frederikshavn, der har retrodigitaliseret dele af de kommunale arkivalier. En oplagt forklaring er, at det er op til den enkelte institution selv at melde sig til projektet, hvis man lokalt har funder midler til at digitalisere kulturarven.

Anvendelsen af begrebet kulturarv synes umiddelbart at have slået mest an i museums- og biblioteksverdenen. I den sammenhæng er det interessant, at den daværende formand for SLA og nuværende rigsarkivar, Asbjørn Hellum, allerede i 2004 beskæftigede sig med tilgængeligheden til arkivernes kulturarv. Det skete i artiklen "Formidling af den lokale kulturarv på nettet", hvor han, sammen med arkivar Ruth Hedegaard fra Historisk Arkiv i Hjørring og nuværende arkivar i Greve, beskrev de lokalhistoriske arkivers samlinger som en meget værdifuld og vigtig del af den danske kulturarv (Hedegaard & Hellum, 2004).

”Som det er i dag, er det for brugeren af de forskellige kulturtilbud en stor fordel at være fortrolig med de specielle formidlings- og tilgængelighedsformer i den enkelte institution. Institutionernes forskellige registreringsmetoder gør det vanskeligt for brugeren at finde den relevante information” (Hedegaard & Hellum, 2004, s. 69).

Både arkiver, biblioteker og museer registrerer deres samlinger i forskellige databaser, men Hellum og Hedegaard understreger med ovenstående citat, at manglen på ensartede registreringsstandarder gør det vanskeligt for brugeren at finde oplysninger om det emne, der måtte interessere vedkommende. Derfor pointerede Hellum og Hedegaard, at der er behov for samlet at gøre registreringerne tilgængelige på internettet. Det foregik i 2004, da artiklen udkom, via forskellige projekter som bl.a. Danmarks Nationale Privatarkivdatabase (DANPA), oprettet i 1999, Historie Fyn, oprettet i 2001 og i Nordjyllands Kulturhistoriske Søgebase (NOKS), oprettet i 2002. Til DANPA var der trukket data om arkivalier og billeder af privat oprindelse fra Arkibas, der er lokalarkivernes eget registreringssystem, fra Statens Arkiver, museernes samlinger, Det Kongelige Bibliotek, Frihedsmuseet samt forskellige specialsamlinger, som f.eks. Det Danske Udvandrerarkiv og Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv. Hellum og Hedegaard konkluderede, at DANPA fra starten blev en stor succes med uventet mange brugere. Der kunne nemlig konstateres et meget stort behov for at få gjort den private, arkivalske kulturarv let tilgængelig via internettet, og mange brugere blev igennem DANPA opmærksomme på lokalarkivernes værdifulde samlinger. Lokalarkivernes samlinger var således omkring årtusindeskiftet langt mere tilgængelige end de offentlige arkivers samlinger.

DANPA blev skabt af Privatarkivudvalget under Statens Arkiver på en specialbevilling fra Kulturministeriet, og databasen er derefter opdateret i 2002 og 2010. NOKS blev lukket i august 2011 på grund af manglende bevillinger, og Historie Fyn er ligeledes forsvundet igen. Her skete de sidste opdateringer i 2002. Dermed er de gode forsøg på at tilgængeliggøre ABM-materialer af privat proveniens tilsyneladende ophørt eller uaktuelle på grund af manglende bevillinger. Hellum og Hedegaard konkluderer, at det er vigtigt at skabe fælles minimumsstandarder for registreringerne, og at samarbejdet mellem arkiver, biblioteker og museer er vejen frem, når kulturformidlingen skal nå et bredere publikum.

Det danske ABM-samarbejde

I 2002 oprettede Kulturministeriet Kulturarvsstyrelsen, der fik ansvaret for fortidsminder, fredede bygninger og samlingerne på de statslige og statsanerkendte museer. Rådgivningen inden for arkiv-, biblioteks- og museumsområdet var dermed placeret i tre styrelser, nemlig Biblioteksstyrelsen, den nye Kulturarvsstyrelse og i Statens Arkiver. I 2013 blev Kulturarvsstyrelsen lagt sammen med Kunststyrelsen og Biblioteksstyrelsen og hedder nu Kulturstyrelsen. Statens Arkiver er ikke en del af Kulturstyrelsen, men er en styrelse og institution under Kulturministeriet.

Der findes ikke noget top/down styret samarbejde mellem arkiver, biblioteker og museer med politisk bestemte rammer og forudsætninger i Danmark. Der opfordres i "Udredning om bevaring af kulturarven" gentagne gange til et øget samarbejde mellem de forskellige A, B og M-institutioner, men i mangel af en national, kulturpolitisk strategi for ABM-samarbejdet opstår netværk og samarbejder typisk som et bottom/up-initiativ, hvor man på medarbejder- eller institutionsniveau indgår i projektsamarbejder. Denne type samarbejder findes f.eks. i Aalborg Kommune, hvor Aalborg Bibliotekerne, Aalborg Stadsarkiv og Nordjyllands Historiske Museum med støtte fra Kulturarvsstyrelsen og Bibliotek og Medier har udviklet en model for kommunalt ABM-samarbejde omkring etablering af bl.a. en fælles læsesal og et fælles magasin. Et projekt, som siden hen er afprøvet andre steder i Danmark samt i Norge og Sverige (Rapporten om kommunalt ABM-samarbejde, 2013, s. 5).

Et andet ABM-eksempel er Historisk Atlas (www.historiskatlas.dk), som er et digitalt projekt, der formidler og tilgængeliggør den lokale historie og fælles kulturarv. Projektet startede på lokalt initiativ i 2006 under navnet "Odense Kort Fortalt" og præsenterede dengang historiske fotos fra Odense. Projektet udviklede sig til et samarbejde mellem lokal- og § 7-arkiver, biblioteker og museer i Region Syddanmark, men er siden udbredt til Kulturregion Storstrøm, Kulturregion Fyn og Kulturregion Vadehavet. Det oprindelige projekt er nu organiseret i en forening med 189 arkiver, biblioteker og museer som medlemmer og har modtaget støtte fra Kulturministeriet og Undervisningsministeriet.

Det norske og svenske ABM-samarbejde

I modsætning til Danmark findes der både i Norge og til en vis grad også i Sverige et top/down-styret ABM-netværk med politisk bestemte rammer og forudsætninger.

I Norge iværksatte man i 1998 et arbejde med at klarlægge mulighederne for et tættere samarbejde mellem ABM-institutionerne. Stortinget oprettede i 2000, på baggrund af disse resultater, en ny tværsektoriel institution for arkiv-, biblioteks- og museumsområdet kaldet ABM-udvikling. ABM-udvikling fik det overordnede udviklings- og koordineringsansvar på ABM-området og overtog arbejdsopgaverne fra Riksbibliotekstjenesten, Statens Bibliotekstilsyn og Norsk museumsudvikling, som blev nedlagt. I 2010 blev ABM-udvikling omorganiseret. Biblioteksdelen blev overført til Nasjonalbiblioteket, og fra 2011 blev de resterende stillinger og opgaver hos ABM-udvikling samorganiseret med Norsk Kulturråds administration. Norsk Kulturråds arbejdsfelt er meget bredt, men "Museum, Arkiv og Kulturvern" har fået sit eget delområde, hvor Kulturrådet skal give tilskud og være med til at igangsætte samarbejder og projekttiltag. Kulturrådet har også øje for de aktiviteter, der finder sted uden for de etablerede institutioner, hvor professionelle og aktører udfører projektbaseret arbejde med at øge viden om historie, kunst og samfundsliv i Norge. Rådet giver både tilskud til interne og eksterne projekter samt virker som igangsætter af udviklingsprojekter. Fra 2013 er udviklingsarbejdet på arkivområdet tilbageført til det norske rigsarkiv, ifølge den norske rigsarkivar Ivar Fønnes" i "Arkivmeldingen" fra januar 2013 (Fønnes, 2013, s. 1).

Det svenske ABM-område er placeret under hhv. Utdelningsdepartementet og Kulturdepartementet, og har primært bestået af projektsamarbejder. Et af de nationale kulturpolitiske mål i Sverige er at fremme en levende kulturarv, som skal bevares, anvendes og udvikles. Her ses en øget digitalisering som et redskab til at opfylde målet og gøre kulturarven mere synlig i samfundet. Det er nemlig den svenske regerings overordnede mål, at kulturelle virksomheder, samlinger og arkiver i øget udstrækning skal tilgængeliggøres elektronisk for almenheden. Derfor fik det svenske Riksarkiv i 2011 til opgave at nedsætte et samordningssekretariat, kaldet Digisam, for digitalisering, digital bevaring og digital tilgængeliggørelse af de statslige ABM-institutionernes kulturarv, men også at arbejde for

hele kulturarvsområdet. I 2011 udkom en national strategi for digitalisering af kulturarven, hvori Digisams arbejde præciseres. Strategien modsvarer den danske rapport fra Digitaliseringsudvalget fra 2009 (Kulturministeriet, 2009).

Den fysiske og elektroniske kulturarvs tilgængelighed

Den danske rapport "Udredning om bevaring af kulturarven" blev udarbejdet af to udvalg for hhv. den fysiske og den elektroniske kulturarv. Begge udvalg var nedsat i 2003 og "[...] sammensat af ledende personer inden for de centrale statslige institutioner inden for kulturbevaring [...]" (Kulturministeriet, 2003, s. 10). Statens Arkiver var repræsenteret i udvalget for den fysiske kulturarv af rigsarkivar Johan Peter Noack og med chefkonsulent Poul Olsen som medlem af sekretariatsfunktionen. Udvalget for den elektroniske kulturarv havde Statens Arkivers it-chef Birgit Hansen som medlem.

Udvalget for den fysiske kulturarv fik til opgave at behandle spørgsmålet om bevaring af den flytbare fysiske kulturarv, primært med udgangspunkt i bevaringssituationen på de statslige institutioner inden for arkiv-, biblioteks- og museumsområdet. Udvalget for den elektroniske kulturarv skulle undersøge forholdene for den del af kulturarven, som findes på elektroniske og digitale medier, herunder elektroniske arkivalier. Udvalget var opmærksomt på det bevaringsarbejde, der finder sted på andre offentlige arkiver og lokalarkiver, men da finansiering og drift af dette ligger uden for det statslige ansvarsområde, blev det ikke behandlet i rapporten. Udvalget bemærkede dog, at de ikke-statslige arkiver allerede indgår og fremover vil kunne indgå i samarbejdsprojekter med Statens Arkiver eller berørte museer m.v.

Det kunne dermed se ud til, at de fysiske arkivalier, som er i kommunalt eje, i rapporten ikke inddrages som relevant kulturarv – med mindre de befinder sig hos Statens Arkiver. Det ser heller ikke ud til, at udvalget har fundet det relevant at se nærmere på tilgængeligheden til de fysiske arkivalier i Statens Arkivers samlinger. Det nævnes dog kort, at Statens Arkiver er i gang med en digitalisering af de mest benyttede arkivalier som kirkebøger og folketællinger, med henblik på at lette benyttelsen af arkivalierne gennem formidling på internettet.

Tilgængeliggørelsen af Statens Arkivers fysiske samlinger sker ved hjælp af programmet Daisy, som blev udviklet i 1990'erne af Statens Arkiver selv. I dag er 95 % af samlingerne registreret heri, med undtagelse af ca. 15.000 hyldemeter fra Erhvervsarkivet. Dermed burde de kommunale arkivalier, der er afleveret til Statens Arkiver, være tilgængelige for offentligheden. Det er dog ikke altid, at Daisy giver korrekte oplysninger om samlingerne. F.eks. oplyses det ved en søgning på Ellishøj-Svenstrup Kommune (Daisy, 2013), at arkivet findes på Landsarkivet for Nørrejylland og endnu ikke er registreret i Daisy. I virkeligheden er det hjemtaget til Aalborg Stadsarkiv og opbevares ikke længere hos Statens Arkiver. Andre gange mangler systemet relevante metadataoplysninger om arkivskaberen. I Daisys registrering af Nakskov Købstadskommunes arkiv findes f.eks. ingen oplysninger om, at 2/3 af arkivalierne findes hos Lolland Stadsarkiv, eller at en stor del af de 22 bornholmske købstads- og sognekommuners arkivalier skal findes på Bornholms Ø-arkiv. Brugere af Daisy skal derfor vide, at der bør søges både nationalt og lokalt før, at det fulde overblik over kommunernes arkivalier kan dannes. Det er ikke hensigtsmæssigt for brugerne, at de kommunale arkivaliers tilgængelighed på den måde er meget lidt gennemskuelig.

I "Udredning om bevaring af kulturarven" behandles i kapitel 4 tilgængeliggørelsen til de elektroniske arkivalier. Hovedformålet med bevaringen af den elektroniske kulturarv er ifølge udredningen at sikre, at den er tilgængelig i fremtiden. Eller med andre ord: den del af kulturarven, der er indsamlet og bevaret elektronisk skal også tilgængeliggøres. De tekniske udfordringer ved tilgængeliggørelsen af elektroniske arkivalier er dog store, da det er svært at sikre, at de bevarede data kan tilgængeliggøres på en autentisk måde i fremtiden. Det vil f.eks. være nødvendigt med en vejledning i, hvordan det enkelte system har været brugt eller hvilket forældet sprogbrug, som kan være anvendt. Det er også en udfordring, at mange elektroniske arkivalier er omfattet af arkivlovens tilgængelighedsfrist på 75 år, og derfor først er almindeligt tilgængelige om mange, mange år.

Interessen for adgang til de afleverede elektroniske arkivalier hos Statens Arkiver er ifølge udredningen stigende. Derfor bliver digitalt skabte arkivalier fra 2014 tilgængelige på internettet i webudgaven af Sofia, Statens Arkivers program til tilgængeliggørelse af digitale arkivalier (oplyst af Statens Arkivers chefkonsulent, Anders Sode-Pedersen d. 25.11.2013).

Hidtil har det kun være muligt at tilgå digitale arkivalier på Statens Arkivers læsesale, hvor de er indlæst med metadata og kontekstdokumentation, der nærmere beskriver, hvilke data arkivalierne indeholder.

Udredningen gør opmærksom på, at kommunale, elektroniske arkivalier, som ikke afleveres til Statens Arkiver, ikke skal opfylde de samme specifikke krav til afleveringsformater, metadata osv., som gælder for de tilsvarende arkivalier, afleveret til Statens Arkiver. Dermed er de kommunale arkivalier væsentligt dårligere stillede og er i fare for at gå tabt. Derfor anbefaler udredningen, at et tættere samarbejde mellem Statens Arkiver og kommunerne skal *"[...]sikre den bedst mulige bevaring med de mindst mulige omkostninger [...]"* (Kulturministeriet, 2003, s. 166) således, at der sker en standardisering af de formater, der gælder for den digitale bevaring af arkivalier.

"Udredning om bevaring af kulturarven" har stort fokus på de arkivalier, som befinder sig på de statslige institutioner, og tilgængeligheden til de kommunale arkivalier, der ikke er overdraget til Statens Arkiver, nævnes kun kort. Alligevel er det tydeligt, at rapporten anerkender, at lokale og regionale arkiver, biblioteker og museer også rummer forskellige dele af den danske kulturarv. Kulturministeriet nedsatte derfor i 2003 en styregruppe og en arbejdsgruppe, hvis opgave det var at udarbejde anbefalinger for samarbejdet mellem arkiver, biblioteker og museer – uden skelen til, om der var tale om statslige eller lokale/regionale institutioner. Styregruppen blev dannet af direktørerne for Statens Arkiver, Biblioteksstyrelsen og Kulturarvsstyrelsen, og formålet var at sikre en fælles ramme for præsentationen af data over for almenheden. Arbejdsgruppen bestod af repræsentanter fra Statens Arkiver, Biblioteksstyrelsen, Kulturarvsstyrelsen, Statsbiblioteket og nu med kommunal repræsentation af arkivar Jens Topholm, Aalborg Stadsarkiv. Resultatet blev en rapport i 2006 med en række anbefalinger til udvikling af mere publikumsrettede adgange til digitale arkivalier i arkiver, biblioteker og museer. Med andre ord: der kom nu et fælles bud på hvorledes den almindelige slutbruger kunne gives *"[...] en første indgang til materiale, der ligger på ABM-institutioner, på tværs af eksisterende systemer og beliggenhed, baseret på internationale standarder og med fokus på let tilgængelighed [...]"* (Kulturarvsstyrelsen, 2006, s. 4).

Arbejdsgruppen fremlagde forslag til en dansk standardisering af dataindhold, dataformater, datatransport, fælles præsentation og udkast til mapning mellem de sektorspecifikke databasers format til 15 Dublin Core metadata-elementer. Arbejdsgruppen lavede endnu en version af alle rapportens dele i 2009 (Andresen, 2009), og en opdatering i 2011. Forslaget til standardisering blev benyttet i udviklingen af DANPA ud fra de erfaringer, der var gjort med NOKS. Arbejdsgruppen havde endvidere planer om at afprøve flere landsdækkende temabaser/platforme, f.eks. omkring idræt, men det er aldrig blevet til noget (oplyst af arkivar Jens Topholm i mail d. 18.12.2013). På www.danskkulturarv.dk findes dog et fint eksempel på, hvorledes en fælles præsentation af data kunne se ud. Her er et udsnit af danske kulturinstitutioner og arkiver gået sammen om at præsentere Danmarks digitale kulturarv. Der er derfor et oplagt grundlag for at se på arbejdsgruppens resultater igen for at skabe en afklaring af de muligheder og perspektiver, som arbejdsgruppen dengang så for en national ABM-søgning. Der findes i dag ikke en fælles og fuldt dækkende database, hvor data fra lokalarkiver, offentlige arkiver og specialarkiver præsenteres og dermed er fuldt tilgængelige for borgerne sammen med data fra biblioteker og museer. Her kunne arbejdsgruppens resultater med fordel være udgangspunktet for et nationalt ABM-projekt.

Sammenfatning

Det kan konstateres, at de kommunale papirarkivalier, der befinder sig på § 7-arkiver eller i kommunens eje, ikke synes at være af stor interesse for Statens Arkiver, og en mulig forklaring på dette kunne være det kommunale selvstyre. Der er tilsyneladende ingen konsekvenser fra officiel side, hvis disse arkivalier ikke er lokalt tilgængelige.

I analysen kan det ikke udledes, om Kulturministeriet, Kulturstyrelsen eller Statens Arkiver betragter tilgængeligheden til kommunernes arkivalier som væsentlig eller ej. I Danmark er ABM-samarbejdet afhængigt af tværgående, lokale netværksdannelser, og der mangler en national, kulturpolitisk strategi, som kan være med til at understøtte arbejdet med at tilgængeliggøre kommunale arkivalier, der ikke er en del af det statslige arkivvæsen. Der mangler ligeledes politisk vilje og økonomiske midler til at digitalisere og tilgængeliggøre den danske kulturarv, herunder kommunale arkivalier, uanset om de befinder sig hos Statens Arkiver eller på § 7-arkiverne. En sådan tilgængeliggørelse er teknisk mulig, hvis den af

Kulturministeriet nedsatte arbejdsgruppens anbefalinger til en dansk standardisering af dataindhold, dataformater mv. blev implementeret i alle typer af registreringssystemer.

Tilgængelighed og formidling

Afhandlingens tredje spørgsmål og andet løsningsorienterede nedslag i problematikken handler om divergerende holdninger til snitfladen mellem formidling og tilgængelighed inden for arkiververdenen. Et bevidst valg om at formidle de offentlige, herunder kommunale, arkivalier undersøges derfor nærmere i dette afsnit. Samtidig ændres perspektiv, så problematikken nu anskues fra et brugerperspektiv, i modsætning til det samlingsperspektiv, der var anlagt i forrige afsnit.

Der findes nogle få formelle og lovbundne rammer for tilgængelighed og formidling af offentlige arkiver og arkivalier i Danmark. I arkivlovens formålsparagraf står i stk. 3, at Statens Arkiver skal stille arkivalier til rådighed for borgere og myndigheder, og i stk. 4 står, at borgere og myndigheder skal vejledes i benyttelse af arkiverne. Statens Arkiver har i 2007 uddybet lovkravene i sin strategi for årene 2012-2015 (Statens Arkiver, 2007, s. 6):

”Arkivernes autentiske dokumentation skal kunne stilles til rådighed for myndigheder og offentlighed. Dette er vigtigt for debatten i et demokrati og for borgernes retssikkerhed. I sin formidling skal Statens Arkiver sikre, at et så bredt udsnit af befolkningen som muligt kan benytte arkiverne og gøre sig bekendt med resultaterne af andres arkivbenyttelse. Statens Arkiver skal derfor også sørge for arkivaliernes registrering og publikums vejledning.”

Samme – om end lidt vagere - holdning til at stille arkivalier til rådighed for myndigheder og offentligheden er formuleret på Kulturministeriets website (www.kum.dk/om-ministeriet/organisation-og-institutioner/styrelser/statens-arkiver/):

”Det er vigtigt for debatten i et demokrati og for borgernes retssikkerhed, at arkiverne kan stilles til rådighed for myndigheder og offentlighed. Statens Arkiver skal sikre bevaringen af den arkivalske kulturarv, så også fremtidens samfund har adgang til autentisk og dækkende dokumentation.”

I Norge findes en stærkere målsætning hos Kulturrådet om, at arkiverne skal være aktive og aktuelle samfundsinstitutioner med vægt på kritisk refleksion og indsigt, og de skal fungere som dialoginstitutioner, mødesteder og sociale arenaer for mange forskellige grupper. På den måde er arkiverne med til at styrke demokrati og ytringsfrihed; formidling og udadrettet virksomhed hos arkiverne er derfor en vigtig satsning for det norske kulturråd.

Samme officielle målsætning for arkivernes formidling findes i Sverige, hvor Kulturdepartementet i en pressemeddelelse i 2002 skrev:

”Arkiven är en viktig del av vårt kulturarv och en värdefull källa till information om samhället och dess utveckling. Tillgången till arkivmaterial är därför av stor betydelse från demokratiska utgångspunkter och för delaktighet i och engagemang för kulturarvet.”

Pressemeddelelsen udsendtes for at fortælle om arkivudredningen *”Arkiv för alla – nu och i framtiden”* (Kulturdepartementet, 2002), der satte fokus på, at der skal ske en øget prioritering af formidling af arkivernes samlinger og tilgængeligheden til disse i Sverige. Der er altså ingen tvivl om, at formidling og tilgængelighed af arkivalier er vigtige begreber med politisk bevågenhed i dansk, norsk og svensk arkivpolitik.

Hvem er målet for formidlingen?

I uddraget af Statens Arkivers 2015-strategi citeret ovenfor bruges i blot to sætninger fem forskellige betegnelser for arkivernes brugere. Der tales her om: myndigheder, offentlighed, borgere, befolkning og publikum. I andre sammenhænge anvendes ordet kunder om besøgende på arkiverne, eksempelvis når arkivar på Rigsarkivet, Jørgen Mikkelsen, skriver: *”Det sker også ret ofte, at en kunde søger om adgang til et arkiv fra en uddannelsesinstitution for at skaffe oplysninger om navne på tidligere klasse- eller studiekammerater med henblik på at kontakte disse.”* (Mikkelsen, 2007, s. 283). Dette kan give et noget uklart billede af, hvem det egentligt er, der er målet for alle disse planer og strategier om tilgængelighed og formidling.

Arkivar Bente Jensen og Aalborg Stadsarkiv har arbejdet med en segmentering af brugere (Jensen B. , Archives as Partners in Identity Shaping Processes through User Involvement and Dialogues – From a Scandianvian Point of View, 2012), som ikke er baseret på teorien, men på observation og statistik, selvom klassifikationerne følger den svenske museumsteoretiker, Johan Falk, som arbejder med identitetsrelateret motivation. Jensens undersøgelse viser, at arkivets brugere kan motiveres af flere formål på én gang og over tid. Hun opstiller dette skema, der viser, hvad der giver mening for arkivbrugerne, og hvad der motiverer besøget:

Formål	Tema	Type af bruger (eksempler)
1 Brugeren har et problem eller et spørgsmål som kan (eller ikke kan) løses ved brug af samlingerne.	Research eller søgen efter information.	Forskere, borgere, lokalhistorikere, turistguider, byplanlæggere, arkitekter.
2 Brugeren besøger arkivet som del af et studie- eller skoleforløb – et formelt læringsmiljø.	Læring.	Studerende, skoleelever, deltagere i kurser og aftenskoler, førskole.
3 Brugeren ønsker at opleve formidlet materiale: udstillinger, fotos, foredrag eller blot at se sig omkring (arkivet som attraktion).	Underholdning, oplevelse.	Alle, inklusiv turister.
4 Brugeren søger informationer om personlige og retslige forhold (pensioner, eksamenspapirer, registre, folketællinger, socialsager, strafferegistre etc.).	Demokratisk ret, dokumentation.	Alle borgere med relation til kommunen.
5 Brugeren bruger arkivet som en resurse for erindringsfortælling og identitetsskabelse.	Selvrealisation.	Slægtsforskere, familiehistorikere, forfattere.

En særlig brugergruppe, som ikke er medtaget her, kunne være medierne, der har et særligt lovkrav på adgang til informationer i arkiverne. En placering i gruppe 1 eller 4 ville være relevant for disse.

Denne opdeling af arkivbrugerne i forskellige grupper viser, at der skal tages hensyn til vidt forskellige behov, når arkivet får en henvendelse, eller formidler samlingen. Nogle brugere har behov for en gennemarbejdet præsentation af et bestemt emne, mens andre har brug for direkte adgang til det originale kildemateriale.

Er formidling tilgængelighed?

Det forekommer uklart, hvad der i udredninger, strategier og lovtekster menes med begreber som tilgængeliggørelse og formidling, ligesom forestillingen om hvem, der skal have glæde af det øgede fokus på udadvendte aktiviteter på arkiverne, er uklar. Jensen og Jensen har derfor set nærmere på begreberne og definerer dem således (Jensen & Jensen, Arkivformidling – Arkiver for alle?, 2007, s. 3-4): Begrebet *”Stille til rådighed”* har som konkret mål brug af arkivalier og forudsætter, at brugeren besidder en udtalt grad af viden og indsigt i arkivdannelsen og den problematik, der skal undersøges. Begrebet *”tilgængelighed”* har som konkret mål brug af arkivalier, og forudsætter også, at brugeren besidder en høj grad af viden og indsigt i arkiver, arkivdannelse og i den problematik, der skal undersøges. Dette opnås ved anvendelsen af registraturer og afleveringsfortegnelser. *”Vejledning”* sætter brugeren i stand til at formulere sin problemstilling med relation til arkivets samlinger og registreringsprincipper. Dette sker gennem hæfter, undervisning og personlig vejledning. Målet for disse tre begreber er alle brugen af arkivalierne. Med *”casebaseret vejledning”* skal brugeren yderligere kunne lade sig inspirere og slutte fra casen til sit eget materiale. Dette sker gennem hæfter, undervisning og foredrag. *”Formidling”* kræver til gengæld ingen særlige forudsætninger, da materialet er tilrettelagt og bearbejdet, og typisk sker i form af foredrag, udstillinger og skriftlige fremstillinger eller andre aktiviteter. Fælles for disse to begreber er, at de skal skabe historisk forståelse og bevidsthed om arkiver. Formidling indebærer også, at der kan samarbejdes med andre kulturinstitutioner.

Med ovenstående fem definitioner ses det f.eks. tydeligt, at Statens Arkiver i sin strategi for årene 2012-2015 med anvendelsen af ordet *”formidling”* blot mener, at arkivalierne skal stilles til rådighed og være tilgængelige for brugerne. Det samme er tilfældet for den svenske udredning *”Arkiver för alla”*, og der er med andre ord ikke tale om formidling i Jensen og Jensens forståelse af begrebet. Anderledes ser det ud i norsk perspektiv, hvor Kulturrådet lægger vægt på, at arkiverne skal være aktive medspillere og fungere i aktivt samspil med mange forskellige grupper. Jensen og Jensen pointerer, at aktiviteter, der kaldes for formidling på arkiverne, nok nærmere er det samme som *”at stille til rådighed”*. Først og fremmest tilgængeliggøres arkivalierne gennem en registrering, hvorefter der udarbejdes en

vejledning i brugen af dem. Denne vejledning kan være i form af foldere, emnearkiv og andet.

I Danmark er formidlingsdelen i Jensen og Jensens forståelse mest udbredt blandt § 7-arkiver og lokalarkiver, altså på det kommunale niveau. Dette er interessant, da formidlingsopgaverne for de kommunale og lokale arkiver ikke har samme politiske bevågenhed, som Statens Arkivers tilsvarende lovbundne opgaver. En forklaring kunne være, at der på det kommunale arkivniveau er plads til og interesse for netværksdannelse i ABM-sammenhæng, og at enkelte ildsjæle på disse arkiver er "first movers" på formidlingsområdet. En anden forklaring kunne være, at nogle § 7-arkiver har indskrevet formidlingsdelen i deres vedtægter. Dette er f.eks. tilfældet for Aalborg, København og Frederiksberg stadsarkiver.

Forskellen i forståelse af begreberne formidling og tilgængeliggørelse genfindes i de senere års norske arkivdebat. På Nordiska Arkivdagane i 2006 indledte byarkivar ved Bergen Byarkiv, Arne Skivenes, med et tema om omverdensrelationer, og hans indlæg er siden udgivet som artikel i tidskriftet "Arkiv, samhälle och forskning" (Skivnes, 2006).

I sit indlæg behandler Skivenes forskellene i opfattelsen af begrebet formidling, som også i Norge er et relativt nyt arbejdsfelt, hvor definitionen og forståelsen af begrebet forekommer noget uklart. Universitets- og højskolerådet i Norge har derfor arbejdet med at definere begrebet og tager udgangspunkt i Norges Forskningsråds opdeling af formidling i tre kategorier:

- Almenrettet formidling: rettet mod det brede publikum eller almenheden.
- Brugerrettet formidling: rettet mod afgrænsede grupper, som har brug for kundskab og teknologien i udøvelsen af deres arbejde eller profession, samt institutioner, organisationer og andre, som kan ligestilles med disse. Brugerrettet formidling kræver større dybde og mere dokumentation for at være anvendeligt for modtageren.
- Forskerrettet formidling: rettet mod andre forskere. En stor del af den primære forskningsformidling fra forskerne er rettet mod andre forskere i form af

videnskabelig publicering. Forskerrettet forskningsformidling er en meget vigtig type brugerrettet formidling. Den sikrer forskningens kvalitet og er en forudsætning for selve forskningen.

Universitets- og højskolerådet tilføjer, at det i højere grad opfatter formidling som en ”dialogisk virksomhet” end det Norges Forskningsråds beskrivelse giver indtryk af. Skivenes mener, at denne skelnen mellem almenrettet, brugerrettet og forskningsrettet formidling også kan være givende på arkivområdet, og finder understregningen af dialogkarakteren nyttig. Publikum har et udtrykkeligt behov og arkivaren har en kundskab. Dette kommer ifølge Skivenes f.eks. til udtryk på Bergen Byarkiv, hvor hundredevis af tidligere børnehjemsbørn kommer til arkivet for at få dokumenteret deres tidligste barndomsår med den hensigt at kræve erstatning og oprejsning fra myndighederne. Hver af disse henvendelser kræver dages, nogle gange ugers arbejde for arkivarerne med at lokalisere spredte oplysninger i mange arkiver, sammenstykke historien, kopiere, vurdere tilgængelighedsregler og hensyn, og ikke mindst den menneskelige kontakt med personer, som må rippe op i en traumatisk fortid, og som kan have vanskeligt ved at forstå, at der er så lidt, der kan dokumenteres. Denne type henvendelser ville det være utænkeligt, at brugerne kunne gennemføre selv gennem tilgængelighed til oplysninger via en læsesal eller databaser.

Med anvendelsen af begrebet arkivformidling forudsætter Skivenes derfor, at arkivet skal have en udadrettet virksomhed. Det er ikke nok, at arkivarerne sidder med svarene og venter på, at brugerne spørger. Andre centrale begreber for Skivenes er tilrettelæggelse og tilgængeliggørelse. Ordning og katalogisering, fremfinding til læsesal og vejledning på læsesal henregnes ofte til disse kategorier. For nogle er dette stadig centrale elementer i formidlingsarbejdet, mens det for andre slet ikke er formidling (Skivnes, 2006, s. 14).

Skivenes har omsat tankerne om tilgængelighed og formidling på sin egen institution. Bergen Byarkiv har en sektion for formidling og publikumstjenester, der både arbejder med at betjene henvendelser fra publikum og profilere arkivet gennem arrangementer, udstillinger, pressemeddelelser, publikationer og andre formidlingstiltag. På arkivets website findes således både webudstillinger, fortællinger om ”Månedens dokument” og historiske

udredninger om forskellige arkivalier side om side med retrodigitalisering og tilgængeliggørelse af udvalgte kommunale arkivalier. Eksempelvis er Bergen kommunes fattigvæsens hovedbøger over fattige børn 1901-1906 blevet retrodigitaliseret, og centrale dele af arkivet fra den tidligere Haus kommune (1838-1963) er under digitalisering. En tilsvarende dansk tilgængeliggørelse af kommunale arkivalier findes hos § 7-arkiverne i Esbjerg og Frederikshavn. Andre danske § 7-arkiver som København, Vejle, Frederiksberg, Frederikshavn, Odense og Aalborg stiller deres samlinger til rådighed eller tilgængeliggør de registrerede samlinger på internettet, f.eks. via databasen Starbas eller digitalisering af og henvisning til egne registranter uden at der sker en egentlig formidling af indholdet.

Sammenfatning

Analysen af tilgængelighedsbegreberne har vist, at der i Arkivloven og i Statens Arkivers tolkning deraf er en manglende klarhed over hvem, arkivalierne skal tilgængeliggøres til og om tilgængeliggørelse og formidling er det samme eller to forskellige funktioner.

Holdningerne er forskellige: skal arkivbrugerne selv opsøge arkiverne og få helt uvildig og neutral arkivarhjælp og vejledning til at finde det, de har brug for? Skal arkivalierne tilgængeliggøres ved retrodigitalisering, eller skal de også formidles og sættes ind i nye sammenhænge, som et tilbud til andre brugergrupper end de typiske arkivbrugere?

Ligesom Danmark halter langt efter andre lande i digitalisering af kulturarven pga. manglende politisk vilje og fraværet af økonomiske muligheder, ser det også ud til, at selve tilgængeligheden til og formidlingen af de kommunale arkivalier lider samme skæbne. Enkelte § 7-arkiver arbejder aktivt med retrodigitalisering af udvalgte kommunale arkivalier på internettet, men det ser ud til - med enkelte undtagelser - at arkivarerne ikke har overvejet en egentlig formidling af arkivalierne.

Diskussion

For at undersøge hvordan tilgængeligheden til de kommunale arkivalier er, har det været nødvendigt først at definere begrebet tilgængelighed og undersøge, hvordan denne omtales i Arkivloven med tilhørende bekendtgørelser. Fokus har derefter været at undersøge § 7-arkivernes status, opbevaring, registrering og tilgængelighed til egne arkivalier.

Som led i det kommunale selvstyre er det helt op til den enkelte kommune at vælge alt fra orden, systematik, opbevaring, registreringsmetode og registreringsprogram (om noget) samt hvordan disse oplysninger skal gøres tilgængelige for offentligheden. Der er derfor mange forskellige regler og parametre, der spiller ind ved tilgængeliggørelsen af kommunale arkivalier, og igennem afhandlingen er der forsøgt at sætte både tal og værdier på dette.

Gennemgang af afhandlingens resultater

Kortlægningen af de danske § 7-arkiver har vist en klar tendens til, at der ikke følges en ensartet praksis ved opbevaring og registrering af kommunale arkivalier. Historiske årsager som kommunesammenlægninger og strukturreformer har stor indflydelse på, hvor de kommunale papirarkivalier bliver opbevaret. Det kunne konstateres, at valget af registreringssystemer var jævnt fordelt, og at der også findes flere arkiver uden en egentlig beslutning på området. Kortlægningen ikke er komplet, men ønsket var at opfange en tendens på området, som kunne danne grundlag for en empirisk vurdering. Det vurderes, at billedet var blevet det samme, evt. med lidt flere variationer, hvis samtlige § 7-arkiver havde besvaret spørgeskemaundersøgelsen.

Tilgængeligheden til de kommunale arkivalier er afhængig af alt fra omfanget af registrering til valg af registreringssystem, men også de enkelte arkivers prioriteringer og resurser har indflydelse på dette.

Der ses et kommunalt arkivlandskab med mange parametre at forholde sig til. Arkivloven skal overholdes, og retningslinjerne fra Statens Arkiver skal følges og respekteres.

Udfordringerne i disse år med elektroniske arkiveringsversioner optager § 7-arkiverne og deres resurser, og det kan være medvirkende til, at tilgængeligheden ikke har det store fokus.

Den ligevægt, der kan konstateres i fordelingen af kommuner, der afleverer til hhv. Statens Arkiver og eget § 7-arkiv, er måske medvirkende til at skabe en u hensigtsmæssig uligevægt: de kommunale arkivalier i Statens Arkiver er tilgængelige i det samme registreringssystem, nemlig Daisy, og tilgængeligheden er derfor ret ensartet, mens der i kommuner med § 7-arkiver ikke findes en fælles koordinering eller ensretning af registreringerne. Der kan i stedet for konstateres individuelle løsninger, valg af systemer og tilgange til opgaverne. På flere områder går § 7-arkiverne dog sammen om opgaverne. Eksempelvis er der 14 arkiver, som benytter Starbas som registreringssystem, hvilket giver offentligheden én fælles adgang, men samlet set kan det konstateres, at ca. 50 % af § 7-arkiverne anvender helt op mod 10 forskellige registreringssystemer – eller slet ingen.

It-systemer skal afleveres som systemuafhængige arkiveringsversioner og overholde bekendtgørelse 1007. § 7-arkiverne har fundet sammen i netværk for at løse disse opgaver, der ofte er for store til, at et enkelt arkiv kan løfte dem alene. Her findes den største ensretning mellem § 7-arkiverne, godt hjulpet af en klar lovgivning. Samarbejdet mellem § 7-arkiverne og Statens Arkiver er på dette område langt mere jævnbyrdigt, da begge parter jo skal løfte præcis den samme opgave.

Tendenserne omkring tilgængeligheden til de kommunale arkivalier ses ganske tydeligt i afhandlingens kortlægning: Der er ikke nogen enighed om måden, hvorpå opgaven løses, om graden af tilgængelighed eller om prioriteringen af opgaven. Der foreligger heller ikke nogen strategi på området, der dækker alle de offentlige arkiver, og dermed er offentligheden overladt til selv at opspore relevante kommunale arkivalier. Papirarkivalierne er spredt over det ganske land. Nogle findes stadig i kommunernes administration, andre i lokalarkiver eller § 7-arkiver, mens andre igen skal findes hos Statens Arkiver. For mange kommuner befinder arkivalierne sig flere af disse steder, men det er meget sjældent, at der findes et klart overblik over dette.

Arkivloven angiver, at de offentlige arkiver skal stille arkivalierne til rådighed, men der er intet sted i Arkivloven fastsat bestemmelser for sanktioner, hvis kommunerne ikke sørger for, at arkivalierne er tilgængelige. Der findes heller ingen beskrivelse af, hvor resurserne til

at løse denne opgave skal komme fra. Derved er der tilsyneladende frit valg for kommunerne til at vurdere, hvorvidt tilgængeligheden til egne arkivalier er en opgave, som de kan eller skal afsætte resurser til lokalt. Der mangler sanktionsmuligheder, hvis opgaven ikke løses af kommunen.

§ 7-arkiverne er med den nuværende situation med udtalt kommunalt selvstyre afhængige af, at forandringer kun kan ske bottom/up. Hvis tilgængeligheden til de kommunale arkivalier skal øges eller standardiseres, vil forandringerne sandsynligvis ikke komme oppe fra i systemet, da Statens Arkiver og Kulturministeriet ikke umiddelbart har noget incitament for at forandre situationen. Arkivalier håndteret af Statens Arkiver er allerede tilgængelige på en ensartet måde. Skal der ske forandringer for § 7-arkiverne skal de derfor ske nedefra og det kan ikke ske uden ønske, vilje og koordinering fra arkiverne selv.

§ 7-arkivernes organisering i ODA eller SLA giver god mulighed for, at langt de fleste arkiver kan forholde sig til problematikken omkring arkivaliernes tilgængelighed, men der skal være enighed om strategi, samarbejde, vision og standardisering, før at det kan lykkes at højne tilgængeligheden til de kommunale arkivalier.

Ved at undersøge den danske kulturarvsdebat og se på dens indflydelse på de kommunale arkivaliers tilgængelighed står det klart, at noget mangler i debatten. Kulturarv er et populært begreb, der anvendes hyppigt, når nationale rapporter og strategier skal udarbejdes. Kulturarv bruges også som argument, når dele af de nationale samlinger af tekster, fotos, museumsgenstande osv. skal udvælges for at blive tilgængeliggjorte. Der er i den sammenhæng et manglende fokus på de kommunale arkivalier, selv om kommunerne udgør den største offentlige sektor i Danmark.

På trods af Kulturministeriets udredning over kulturarvens bevaringstilstand (Kulturministeriet, 2003) og den senere rapport om digitalisering af kulturarven (Kulturministeriet, 2009) har der heller ikke været politisk vilje til at finde midler og resurser til at digitalisere og tilgængeliggøre den danske kulturarv. Det er således helt op til den

enkelte institution at finde de nødvendige midler til dette store arbejde. Som konsekvens ses der i dag et meget broget billede af tilgængeliggjorte kommunale arkivalier.

En oplagt mulighed for § 7-arkiverne til at tilgængeliggøre deres samlinger kunne være at indgå som ligeværdige parter i et nationalt ABM-samarbejde. Denne mulighed er dog vanskeligt gennemførlig, da der ikke findes et top/down styret ABM-samarbejde med dertilhørende midler, politisk bestemte rammer og forudsætninger i Danmark. Der er altså ingen forventninger til samarbejde fra f.eks. Kulturministeriets side. Så længe der heller ikke findes et fælles ønske fra § 7-arkiverne om at arbejde aktivt med tilgængeliggørelse af arkivalierne, er det overladt til det enkelte arkiv at indgå i et ABM-samarbejde med andre interessenter, for derigennem lokalt at kunne løfte opgaven. Resultatet er indtil videre spændende lokale og regionale tiltag, men det er ikke brugervenligt, når eksempelvis Historisk Atlas indtil videre kun rummer materiale fra ABM-institutioner i det sydlige Danmark, mens portalen Kulturperler rummer materiale fra en bred samling af institutioner, der på eget initiativ har tilmeldt sig dette projekt. Her ville én fælles, national database eller portal med tilgængeliggjorte kommunale arkivalier fra § 7-arkiverne og Statens Arkiver være en ideel løsning, der giver et samlet overblik over samlingernes placering og indhold. På privatarkivområdet er DANPA et eksisterende bud på, hvordan dette kunne gøres, og der foreligger færdige specifikationer for fælles ABM-præsentationer (Andresen, 2009), som med stor fordel kunne danne grundlag for et sådan projekt.

I analysen af tilgængeligheds- og formidlingsbegreberne stod det klart, at der både hos Statens Arkiver og i loven er en manglende afklaring af, om tilgængeliggørelse og formidling er det samme. Begreberne bruges meget forskelligt, og der ses også en manglende afklaring af hvem, der er målet for tilgængeliggørelsen og formidlingen. I de senere år har der været en nordisk arkivteoretisk diskussion, hvor to forskellige holdninger markerer sig stærk. På den ene side ses retrodigitalisering som målet for at gøre samlingerne tilgængelige for offentligheden. Hos Statens Arkiver sker der f.eks. en meget aktiv retrodigitalisering af udvalgte arkivalier, som dog ikke omfatter kommunale arkivalier. Denne retrodigitalisering fremhæves som det, der gør arkivalierne tilgængelige for offentligheden. På den anden side i diskussionen står de arkivarer, der hævner, at det ikke er nok blot at stille arkivalierne til

rådighed for offentligheden. Offentlighedens forudsætninger er vidt forskellige og strækker sig lige fra turister, som blot er nysgerrige på historien over skoleelever, studerende og lokalhistorikere til borgere og myndigheder, der ønsker juridisk dokumentation eller har brug for at kunne foretage en uvildig research. Da offentlighedens forudsætninger og behov er forskellige, er der også brug for at differentiere den vejledning, der gives fra arkivernes side. Her kan en egentlig formidling, hvor arkivalierne sættes ind i en større lokal eller national sammenhæng, være måden at gøre dem tilgængelige på. Formidlingen af kommunale arkivalier findes allerede på enkelte § 7-arkiver, der har formidling som en del af arkivets formålsparagraf, og dermed er der organisatorisk sikret fokus på emnet.

Hvis offentligheden skal sikres bedre adgang til de kommunale arkivalier, bør det overvejes om det er nok blot at stille indskannede kopier af f.eks. gamle sogneprotokoller til rådighed på arkivets hjemmeside, eller om det også er nødvendigt at formidle indholdet på en mere brugervenlig måde. En blanding af de to metoder vil sikre, at arkiverne kommer offentlighedens diversitet i møde. Hvis alle landets § 7-arkiver kunne engageres i denne drøftelse og et fælles fodslag kunne opnås, ville det give en mere effektiv, ensartet og brugervenlig tilgang til samlingerne. Dermed vil arkiverne kunne understrege vigtigheden af de kommunale arkivalier som en væsentlig del af den danske kulturarv.

Konklusion

De kommunale arkivaliers tilgængelighed er nu undersøgt og analyseret ud fra problemformuleringens tre spørgsmål. Forskningsoversigten har vist, at der er skrevet meget lidt relevant om emnet i Danmark, men på basis af empirien og de undersøgte kilder, er der fremlagt kvalificerede bud på årsagerne til, at de kommunale arkivaliers tilgængelighed er som den er i Danmark. Resultaterne er desuden holdt op mod forholdene i Norge og Sverige, hvor det har været relevant.

Afhandlingen har dokumenteret et meget broget billede, når tilgængeligheden af de kommunale arkivalier undersøges. Tilgængeligheden påvirkes af forhold som den organisatoriske placering hos enten Statens Arkiver eller § 7-arkiverne, og forskellige

niveauer af registrering gør desuden arkivalierne svært tilgængelige for offentligheden. Der kan identificeres store forskelle i hvordan § 7-arkiverne registrerer deres arkivalier, og om de efterfølgende gøres tilgængelige i en form, som offentligheden har umiddelbar adgang til.

Det kan konstateres, at de kommunale arkivalier ikke betragtes som national kulturarv og ikke indgår i Kulturministeriets planer for digitalisering af kulturarven via ABM-samarbejder. I stedet for er initiativer omkring digitalisering, tilgængeliggørelse og formidling overladt til at vokse op nedefra, som et ønske fra arkiverne selv. Dette betyder, at der indtil videre kun er sket en spredt og ukoordineret tilgængeliggørelse af de kommunale arkivalier.

Som en konklusion på afhandlingen kan det konstateres, at yderligere fokus på de kommunale arkivaliers tilgængelighed er påkrævet, hvis denne vigtige del af den danske kulturarv skal komme offentligheden til gavn. Resultatet af afhandlingen er ny viden og overblik på et område, der hidtil har været meget lidt fagligt belyst.

Perspektivering

De danske § 7-arkiver både kan og bør spille en aktiv rolle i et moderne samfund med en øget grad af digitalisering og synlighed overfor offentligheden. Arkiverne kan selv formidle de samlinger, som synes særligt relevante i stedet for passivt at afvente henvendelser fra offentligheden.

På den ene side er lovgivningen klar at følge for § 7-arkiverne, så håndtering af arkivalier kan ske på betryggende vis, men som det er demonstreret i denne afhandling, mangler der noget. Der er ikke nogen koordinering af hverken strategi eller løsninger for at skabe et højt niveau af tilgængelighed til arkivalierne. Samfundet bevæger sig mod en øget digitalisering og standardisering, og det ser ud til, at de kommunale arkiver ikke følger med. Det er ikke utænkeligt, at offentligheden en dag vil kræve, at der ensrettes og standardiseres, så de kommunale arkivalier kan fremsøges på en ensartet måde. Det vil være en oplagt chance for § 7-arkiverne at foregribe denne situation, og selv påbegynde en proces, hvor behovet for koordinering af indsatsen sættes på dagsordenen.

Den aktuelle situation er rodet og ukoordineret. I øjeblikket er det arkiverne selv, der er taberne, fordi det er svært at sparre med andre offentlige arkiver, da hvert arkiv har sine egne løsninger på udfordringerne. På den anden side står offentligheden også som taber, med ringe mulighed for et overblik over, hvor relevante arkivalier tilgås. Offentligheden er overladt til selv at henvende sig til de relevante kommuner og derefter sætte sig ind i hvordan arkivalierne er strukturerede.

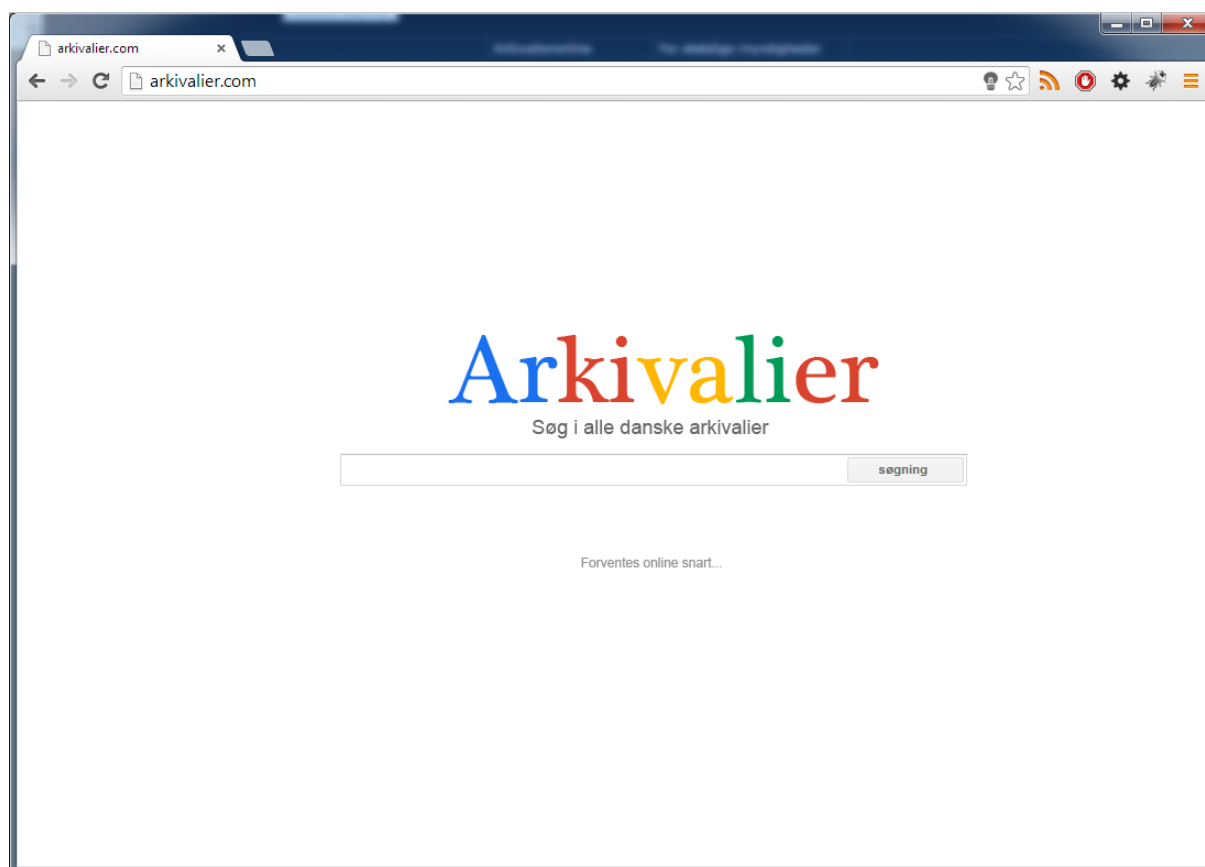
Initiativet til forandring bør komme nedefra fra § 7-arkiverne selv. Igennem de eksisterende arkivnetværk og organisationer bør der nedsættes en arbejdsgruppe, der behandler problematikken og § 7-arkiverne bør ikke afvente, at Kulturministeriet eller Statens Arkiver gør det for dem. Den selvstændighed, der følger med det kommunale selvstyre, understreger også at løsningen skal komme fra arkiverne selv. En visionær tilgang til opgaven vil være at invitere Statens Arkiver med tidligt i processen, da ansvaret for de kommunale arkivalier er placeret hos både Statens Arkiver og § 7-arkiverne.

En løsning til tilgængeliggørelse af de kommunale arkivalier bør være baseret på gængse standarder. Standarder rummer mange muligheder for at koordinere arbejdsindsatsen, og i Norge har man bevidst valgt at basere registrerings- og tilgængelighedsinitiativerne på disse standarder.

Det ABM-samarbejde, som er beskrevet i afhandlingen, kan være et skridt i den rigtige retning. Det er godt og visionært, at arkiverne, bibliotekerne og museerne vil "snakke sammen", men som afhandlingen har vist, er arkiverne en uhomogen størrelse. Hvis ikke arkiverne er koordinerede og standardiserede i deres registreringspraksis, vil et ægte digitalt ABM-samarbejde have svært ved at få fodfæste.

Første skridt er derfor at sætte problematikken på dagsordenen overfor § 7-arkiverne, dernæst at koordinere indsatsen, og på et tidligt tidspunkt inddrage Statens Arkiver, SLA og specialarkiver af enhver art. Det betyder ikke, at alle arkiver skal bruge samme system eller teknologi. Essensen i de standarder, som ABM-arbejdsgruppen udviklede, er jo netop, at systemerne gennem dataudveksling kan tale med hinanden. Det giver samme

selvstændighed og fleksibilitet for alle - med den dimension, at offentligheden via en fælles søgeportal som nedenstående eksempel kan nyde godt af en samlet indgang til alle arkivalier uanset den organisatoriske og fysiske placering.

Bibliografi

- Andersen, M., & Mohr, H. (2009). *Kommunearkiverne – er det ikke lige meget? Danske kommuner (34)*.
- Andresen, L. (2009). *Specifikationer for fælles præsentation af data fra arkiver, biblioteker og museer på internettet. - Gældende ABM-specifikation*.
- Arkivforeningens bestyrelse (Red.). (2006). *At vogte kulturarven eller at slette alle spor* (Årg. 2). Arkivforeningen.
- Bekendtgørelse af arkivloven. (2007). *LBK nr 1035 af 21/08/2007 Gældende*. Kulturministeriet.
- Bekendtgørelse af forvaltningsloven. (2012). *LBK nr 988 af 09/10/2012 Gældende*. Justitsministeriet.
- Bekendtgørelse om aflevering af offentlige papirarkivalier til Statens Arkiver. (2004). *LBK nr 925 af 06/09/2004 Gældende*. Rigsarkivet.
- Bekendtgørelse om arkiveringsversioner. (2010). *Bekendtgørelse Nr. 1007 20. august 2010*. Kulturministeriet.
- Bekendtgørelse om offentlige arkivalier og om offentlige arkivers virksomhed (Arkivbekendtgørelsen). (2003). *BEK nr 591 af 26/06/2003 Gældende*. Kulturministeriet.
- Bjelland, L. (2013). *Arkivformidling bør framfyres, ikke forbys! Mot-motmæle mot Maria Press. www.TidsskriftetArkiv.no*.
- Bjelland, L. (2013). *Arkivkvalitet, historiefortelling (og formidling, i teorien) – noen refleksjoner*. (H. L. Spring, Red.) *Formidling for framtida – tanker om arkiv*.

- Bloch, E. (2005). *Kulturarven - digitalisering og brugerinddragelse – en meningsgivende strategi for arkivvæsenet?*
- Bloch, E., & Larsen, C. (Red.). (2006). *At vogte kulturarven eller at slette alle spor*. Arkivforeningen.
- Buch, R. (2012). Velfærdsstatens arnested. Det lokale selvstyre i kommunerne. *Noter*(193).
- Burke, F. G. (1981). The Future Course of Archival Theory in the United States. *The American Archivist*, s. 40-47.
- Cook, T. (1998). What is Past i Prologue: A History of Archival Ideas Since 1898, and the Future Paradigm Shift. *Archivaria*(43), s. 17-63.
- Cook, T. (2007). Electronic Records, Paper Minds. *Archives & Social Studies*.
- Cook, T., & Schwartz, J. M. (2002). Archives, Records, and Power: The Making of Modern Memory. *Archival Science*(2), s. 1-19.
- Daisy*. (28. 12 2013). Hentet fra Statens Arkiver:
http://www.sa.dk/content/dk/daisy/arkivskaber_detaljer?a=svenstrup&e=2013&ngid=556919
- Dartmouth. (u.d.). *The Document Life Cycle*. Hentet 28. 11 2013 fra
<http://www.dartmouth.edu/~library/recmgmt/forms/DocLifeCycle.pdf?mswitch-redir=classic>
- Det kongelige kulturdepartement. (2011). *Kultur, inkludering og deltagning*.
- Det kongelige kultur- og kirke departement. (2009). *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv*.

Eastwood, T. (2002). Reflections on the Goal of Archival Appraisal in Democratic Societies. *Archivaria*(54).

Engel, R. (2006). Kommunal bevaring og kassation gennem 50 år. Bevarings- og kassationsdebatten om lokaladministrationens arkivmateriale. I *I: At vogte kulturarven eller at slette alle spor* (s. 29-48).

Fonnes, I. (2013). *Arkivmeldingen. Strategi for Riksarkivarens nasjonale oppgaver*. IF:Arkivmelding_strategi.

Furdal, K. (1994). I stadsarkivemes grænseland (Debat). *Fortid og Nutid*.

Hansen, E. (1992). *Den hemmelige rapport - Bevarings- og kassationsarbejdet i Rigsarkivet*.

Hansen, E. (2007). *Arkivskabte beskrivelser og administrationshistorisk dokumentation af e-arkivalier*.

Hansen, E., & m. fl. (2006). *Ny viden - gamle ideer. Elektroniske registres inførelse i centraladministrationen*.

Hansen, L.-E., & Sundqvist, A. (2013). To Make Archives Available Online: Transcending Boundaries or Building Walls? *Journal of Archival Organization*, 10(3-4).

Hedegaard, R., & Hellum, A. (2004). Formidling af den lokale kulturarv på nettet. *Biblioteksarbejde*(67/68).

Herstad, J. (2004). *Arkivaren som historiefortæller*. Hentet 10. 12 2013 fra <http://www.dagbladet.no/kultur/2004/04/14/395705.html>

ICA. (1999). *General International Standard Archival Description*.

ICA International Council On Archives. (1996). *Code of Ethics*.

ICA International Council On Archives. (2012). *Principles of Access to Archives*.

- IT- og Telestyrelsen. (2011). *Digital borgerdialog. Inspiration og cases om bedre offentlig dialog på nettet.*
- IT- og Telestyrelsen. (2011). *Government 2.0 i dansk kontekst – et diskussionsoplæg.*
- Jensen, B. (2012). *Archives as Partners in Identity Shaping Processes through User Involvement and Dialogues – From a Scandianvian Point of View.* Hentet fra 2012 International Council on Archives Congress:
http://ica2012.ica.org/files/pdf/Full%20papers%20upload/jensen_b.pdf
- Jensen, B., & Jensen, C. S. (2006). Arkivformidling: Mål, begreber og metode. *Arkiv, samhälle och forskning*(2), s. 21-36.
- Jensen, B., & Jensen, C. S. (2007). Arkivformidling – Arkiver for alle? *Nordisk Arkivnyt*(3).
- Jensen, J., & Kristiansen, D. (2009). DDI 3 Development at DDA. *IASSIST Quarterly.*
- Jespersen, L. S. (2005). *En informationsvidenskabelig og arkivteoretisk undersøgelse af arkivalier og forslag til dokumentation af data i systemuafhængige arkiveringsversioner af elektroniske arkivalier.* UMTS-projekt.
- Justitsministeriet. (2000). Persondataloven. *LOV nr 429 af 31/05/2000 Gældende.*
- Ketelaar, E. (2003). Being Digital in People's Archives. *Archives & Manuscripts*, 31(2), s. 8-22.
- Kruuse, E. (2007). *Kvantitative forskningsmetoder i psykologi og tilgrænsende fag.*
- Kruuse, E. (2007). *Kvalitative forskningsmetoder i psykologi og beslægtede fag.*
- K-udvalget. (2013). Mødereferat fra møde den 27. februar 2013.
- K-udvalget. (u.d.). Kommissorium for udvalget vedrørende bevaring, aflevering og tilgængeliggørelse af kommunale og regionale arkivalier.

Kulturarvsstyrelsen. (2006). *Fælles præsentation af data fra arkiver, biblioteker og museer på internettet*. Rapport fra arbejdsgruppen om AMB-standarder.

Kulturdepartementet. (2002). *Arkiv för alla – nu och i framtiden*.

Kulturdepartementet. (2002). *Arkiv för alla – nu och i framtiden (pressemeldelse)*.

Kulturministeriet. (2003). *Udredning om bevaring af Kulturarven*.

Kulturministeriet. (2009). *Digitalisering af kulturarven – endelig rapport fra digitaliseringsudvalget*.

Lov om offentlighed i forvaltningen (Offentlighedsloven). (1985). *LOV nr 572 af 19/12/1985 Historisk*. Justitsministeriet.

Lov om offentlighed i forvaltningen (Offentlighedsloven). (2013). *LOV nr 606 af 12/06/2013 Gældende*. Justitsministeriet.

Love, lovbekendtgørelser og bekendtgørelser. (1. 11 2013). Hentet fra Retskilder:
<http://retskilder.viauc.dk/love.htm>

Mikkelsen, J. (2007). Utilgængelige arkivaliers tilgængelighed. *Personalhistorisk Tidsskrift*(2), s. 279-287.

Neumayer, R., & Rauber, A. (2006). Why Appraisal is not 'Utterly' Useless and why it's not the Way to Go either. *Digital Preservation Europe*.

Newman, J., & Clarke, J. (2010). Engaging publics - participation and power. I *Publics, Politics & Power. Remaking the Public in Public Services* (s. 134-153).

Nielsen, E. K., Larsen, S., Madsen, P., Noack, J., Orth, K., & Nissen, D. (2009). Kulturarv ved skillevej – glemsel eller digitalisering. Hentede 13. 12 2013 fra

<http://politiken.dk/debat/kroniken/ECE699392/kulturarv-ved-skillevvej--glemsel-eller-digitalisering/>

Nielsen, Erland. (u.d.). Digitalisering af kulturarven. *REVY*, 34(4).

Nielsen, F. (12. 06 2013). *Statens Arkivers kommunale arkivnetværk*. Hentet fra KL:

<http://www.kl.dk/Administration-og-digitalisering/Netværksmode-Statens-Arkivers-kommunale-arkivnetværk--id132372/?n=0§ion=132442>

Pearce-Moses, R. (2005). *A Glossary of Archival and Records Terminology*.

Peterson, T. H. (20. 08 2004). STANDARD ARCHIVES. *Paper for the 2004 Congress of the International Council on Archives*.

Politisk & Administrativt Sekretariat. (05 2009). Vedtægter Bornholms Ø-arkiv. Bornholms Regionskommune.

Press, M. (2013). Har vi lov å drive med arkivformidling? Fortsatt et brennende spørsmål i Norge. Motmæle mot Leiv Bjelland. *www.TidsskriftetArkiv.no*.

Rapporten om kommunalt ABM-samarbejde. (18. 12 2013). Hentet fra Aalborg Stadsarkiv:

<http://www.aalborgstadsarkiv.dk/adgang/pdf/Rapport-om-kommunalt-ABM-samarbejde-om-lokalhistorie.pdf>

Regeringen, KL og Danske Regioner. (2011). *Den digitale vej til fremtidens velfærd. Den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi 2011-2015*.

Regeringskansliet. (2011). *digit@lt kulturarv. Nationell strategi för arbetet med att digitalisera, digitalt bevara och digitalt tillgängliggöra kulturarvsmaterial och kulturarvsinformation 2012-2015*.

Sammenslutningen af Lokalarkiver. (2003). *SLA's retningslinier for adgang til benyttelse af lokalarkivernes samlinger*.

- Skivnes, A. (2006). Arkiv og samfunn – det som har vært og det som kan bli. *Arkiv, samhälle och forskning*(2), s. 7-20.
- Statens arkiver. (2005). *Varetagelse af e-arkivmæssige hensyn – en vejledning til kommunale myndigheder.*
- Statens Arkiver. (2006). *Rapport om tilgængelighedspraksis 2006.*
- Statens Arkiver. (2007). *Rapport om tilgængelighedspraksis 2007.*
- Statens Arkiver. (2007). *Statens Arkivers strategi for modtagelse, bevaring og tilgængeliggørelse af elektroniske arkivalier.*
- Statens Arkiver. (2007). *Strategien 2015.*
- Statens Arkiver. (2008). *Afreporteringen af Statens Arkivers tilsyn med kommunerne 2008.*
- Statens Arkiver. (2008). *Rapport om tilgængelighedspraksis 2008.*
- Statens Arkiver. (2008). *Symposium about the Transfer, Preservation of and Access to Digital Records, based on the Danish Experiences.*
- Statens Arkiver. (2009). *Aflevering af arkivalier til offentligt arkiv. En vejledning til kommuner og regioner.*
- Statens Arkiver. (2009). *Rapport om tilgængelighedspraksis 2009.*
- Statens Arkiver. (2010). *Afreporteringen af Statens Arkivers tilsyn med kommunerne 2010.*
- Statens Arkiver. (2010). *Rapport om tilgængelighedspraksis 2010.*
- Statens Arkiver. (2013). *Statens Arkivers strategi for arkivering af digitalt skabte arkivalier.*

Styrelse - Statens Arkiver. (02. 01 2014). Hentet fra Kulturministeriet: <http://kum.dk/om-ministeriet/organisation-og-institutioner/styrelser/statens-arkiver/>

Valderhaug, G. (2011). *Fotnote eller tekst? Arkiv og arkivarer i det 21. hundreåret.* ABM-Media.

Wallin, M. (2008). *Det är liksom behändigt och bekvämt att slänga ordet omkring sig! Kulturarvsbegreppet och arkivväsendet.* Sverige: Mittuniversitetet.

Bilag 1 Spørgeskema

<p>Spørgeskema om arkivers opbevaring og registrering</p> <p>Vi håber du vil bruge et par minutter på at svare på disse spørgsmål. Svarene vil i statistisk form indgå som en del af datagrundlaget for vores masterafhandling: "Analyse af tilgængelighed til kommunale arkivalier" på studiet: Informationsforvaltning og Records Management (MIR) v. Aalborg Universitet.</p> <p>Tak for din tid og hjælp. Andreas Bille Brahe - Bornholms Ø-arkiv Heidi Pfeffer - Lolland Stadsarkiv.</p>
--

Kommune: _____ Arkivets navn: _____

Dit navn: _____

Er kommunens arkiv et §7 arkiv? Ja Nej

Papirarkivalier:

Opbevarer arkivet kommunale papir arkivalier? (Marker evt. flere)

- I arkivet/kommunen
- Statens arkiver
- Andet _____

IT-arkivalier:

Opbevarer kommunen/arkivet IT-arkivalier?

- I arkivet/kommunen
- Statens arkiver
- Andet _____

Registrering:

Hvordan registreres kommunale **papir-arkivalier**?

- Daisy
- Starbas
- Arkibas
- Ej registreret
- Andet _____

Hvordan registreres kommunale **IT-arkivalier**?

- Daisy
- Starbas
- Arkibas
- Ej registreret
- Andet _____

Tilgængelighed:

Er hele eller dele af ovenstående registreringer søgbare for andre end arkivet?

Papir-arkivalier Ja Nej

IT-arkivalier Ja Nej

Bemærkninger:

Bilag 2 Kortlægning af opgavevaretagelse hos de enkelte § 7-arkiver

Status pr. 7.11.2013

Kommune	§ 7-arkivet	Medlem af SLA/ODA	KOMDA/NEA/Esbjerg/Haderslev	Håndtering af papirarkivalier	Håndtering af it-systemer	Håndtering af tilgængeliggørelse af it-systemer
Ballerup	Ballerup Stadsarkiv	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Billund	Billund Kommune Arkiv		Esbjerg	Ja	Nej	
Bornholm	Bornholms Ø-arkiv	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Brøndby	Forstads Museet – lokalarkiv for Brøndby og Hvidovre			Ja		
Dragør	Dragør Lokalarkiv	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Egedal	Egedal Kommunearkiv	ODA	KOMDA	Ja	Nej	Nej
Esbjerg	Esbjerg Byhistoriske Arkiv	SLA	Esbjerg	Ja	Ja	
Faxe	Faxe Kommunes Arkiver	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Fredensborg	Fredensborg Arkiverne	ODA		Ja	Ja	
Frederiksberg	Frederiksberg Stadsarkiv	ODA	NEA	Ja	(nej)	Nej
Frederikshavn	Frederikshavn Stadsarkiv	ODA	KOMDA	Ja	Nej	Nej
Frederikssund	Stadsarkivet for Frederikssund	ODA		Ja	Ja	
Furesø	Furesø Museer	ODA		Ja		
Gentofte	Lokalhistorisk Arkiv for Gentofte	ODA	NEA	Ja	(nej)	Nej
Gladsaxe	Gladsaxe Byarkiv	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Greve	Greve Stadsarkiv	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Gribskov	Gribskov Kommunes § 7-arkiv	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Guldborgsund	Guldborgsund Stadsarkiv	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Haderslev	Historisk Arkiv for Haderslev Kommune	SLA	Haderslev	Ja	Nej	
Hedensted	Hedensted Kommunearkiv			Ja		
Helsingør	Helsingør Stadsarkiv	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Hjørring	Hjørring Kommunearkiv	ODA	KOMDA	Ja	Nej	Nej
Holbæk	Holbæk Stadsarkiv	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Horsens	Horsens Stadsarkiv			Ja		
Hørsholm	Hørsholm Stadsarkiv	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Ishøj	Ishøj Stadsarkiv		NEA	Ja	Nej	Nej
Kolding	Kolding Stadsarkiv	ODA		Ja	Ja	
København	Københavns Stadsarkiv	ODA	NEA	Ja	Ja	Ja
Lolland	Lolland Kommunes Stadsarkiv	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Lyngby-Taarbæk	Byhistorisk Samling for Lyngby-Taarbæk Kommune	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Læsø	Læsø Kommunearkiv		KOMDA	Ja	Nej	Nej

Analyse af kommunale arkivaliers tilgængelighed af Heidi Pfeffer og Andreas Bille Brahe

Mariagerfjord	Mariagerfjord Kommunearkiv		KOMDA	Ja	Nej	Nej
Norrdjurs	Grenaa Egnarkiv	ODA		Ja		
Næstved	NæstvedArkiverne	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Odense	Odense Stadsarkiv	SLA		Ja	Ja	
Randers	Randers Stadsarkiv	ODA	KOMDA	Ja	Nej	Nej
Roskilde	Roskilde Stadsarkiv		NEA	Ja	Nej	Nej
Rudersdal	Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune	ODA	NEA	Ja		Nej
Silkeborg	Silkeborg Arkiv	ODA		Ja	Ja	
Skive	Skive Byhistoriske Arkiv			Ja		
Slagelse	Slagelse Stadsarkiv	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Syddjurs	Syddjurs Kommunearkiv	ODA	KOMDA	Ja	Nej	Nej
Sønderborg	Sønderborg Kommunearkiv		Haderslev	Nej	Nej	
Thisted	Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune	ODA		Ja		
Tønder	Tønder Kommunearkiv		Haderslev	Nej	Nej	
Tårnby	Tårnby Kommunes Stads- og Lokalarkiv	ODA	NEA	Ja	Nej	Nej
Vejen	Vejen Kommunearkiv			Ja		
Vejle	Vejle Stadsarkiv	ODA		Ja	Ja	
Aabenraa	Aabenraa Kommunearkiv		Haderslev	Nej	Nej	
Aalborg	Aalborg Stadsarkiv	ODA	KOMDA	Ja	Ja	
Aarhus	Aarhus Stadsarkiv	ODA		Ja	Ja	